

קו אסטרוטגי

עיר לכל תושביה

קידום תל-אביב-יפו כעיר אטרקטיבית למגורים
לכל הגילים, המאופיינת בחינוך איכותי,
בשוויון הזדמנויות, בפלורליזם ובלכידות קהילתית

התפיסה:

החזון הגלום בקו אסטרטגי זה בא לביטוי בשש תמונות עתיד:

העיר תל-אביב-יפו תתאפיין בסביבת מגורים אטרקטיבית שתעודד את תושביה, ותושבים פוטנציאליים נוספים, למצוא ולעצב בה את דירת חלומותיהם ואת המרקם העירוני המתאים להם. סביבת מגורים אטרקטיבית זו תובטח בעיקר על ידי תהליכי התחדשות בתוך המרקם הקיים שבמסגרתם יעודכנו דירות ובניינים קיימים ויותאמו לסטנדרטים המקובלים בבנייה החדשה. מאמץ מיוחד יוקדש לשדרוג אזורי מגורים ירודים, בעיקר בדרום העיר ובמזרח, כדי להפוך אותם לסביבות של "מגורים הוגנים", הנהנות מיתרונות המיקום במרכז המטרופולין. תכנון מושכל של בנייה חדשה וקידומה בקצב מתון יהווה אמצעי נוסף להגדלת היצע המגורים האיכותי בעיר והתאמתו לפלחי אוכלוסייה נוספים.

עיר אטרקטיבית
למגורים

העיר תל-אביב-יפו תשאף להיות "בית לכל החיים" לאוכלוסייה מגוונת בעלת הרכב גילים מאוזן – צעירים, משפחות עם ילדים ומבוגרים. כדי להשיג זאת העירייה תחתור לשיפור מערכת שירותי הציבור לכלל אוכלוסיית העיר, החל בגיל הרך ועד גיל הזהב. מערכת שירותי הציבור העירוניים בתחומי החינוך, התרבות והפנאי, הרווחה וכו', תצטיין ברמה מקצועית גבוהה, ביעילות ארגונית ותתבסס על מתקנים מודרניים (חדשים ומחודשים) נגישים לאוכלוסיית היעד. היא תאופיין בחדשנות, ביצירתיות ובגמישות שתאפשר לתת מענה לצרכים המשתנים והגדלים של התושבים. מצאי השטחים לצורכי ציבור ינוהל כך שתובטח האפשרות לספק מערכת שירותי ציבור איכותיים גם בדורות הבאים.

עיר לכל החיים

העיר תמשיך ותפתח מערכת חינוך איכותית, שתפעל בדרכים מגוונות לשיפור הישגי תלמידיה, לקידום שוויון הזדמנויות שלהם ולמיצוי הפוטנציאל של כל אחד מהם. מערכת חינוך איכותית זו, שתבסס את מעמדה כמובילה ברמה הארצית, תחזק את אטרקטיביות העיר למשפחות צעירות.

חינוך איכותי ושוויוני

חתימה לשוויון הזדמנויות וצמצום פערים בין קבוצות אוכלוסייה לבין אזורים בעיר תאפשר לקהילות הנבדלות במצבן חברתי-כלכלי לחיות זו לצד זו ללא מתחים ועוינות. מצב זה גם יתן הזדמנות למובילות חברתית. יעד זה יושג על ידי הבטחת נגישות שוויונית לשירותים חברתיים (חינוך, קהילה, בריאות וכו') תוך "העדפה מתקנת" לתושבים מרקע חברתי-כלכלי חלש, ועל ידי קידום תוכניות אב רב-תחומיות לאזורים מדורדרים, בעיקר בדרום העיר ובמזרח.

שוויון הזדמנויות
וצמצום פערים

חיזוק הקהילתיות

העירייה תפתח את התנאים שיאפשרו לתושבים המעוניינים בכך לקיים חיי קהילה גם בכרך הגדול. חיי הקהילה יחזקו בקרבם את תחושת השייכות וההזדהות עם העיר, יגבירו את ביטחונם האישי, ימזערו תחושות של אנונימיות, ניכור ובדידות ויחזקו את יכולתם להשיג את מטרותיהם במגעם עם העירייה ועם קהילות אחרות.

המגוון הרחב והאיכותי של פעילויות בתחומי התרבות והאמנות ברמה המקומית-קהילתית, שהעירייה תמשיך ותפתח, יהווה תרומה חשובה נוספת לחיים הקהילתיים. כך יהנו התושבים הן מפעילות תרבותית ברמה המקומית והן מן הפעילות התרבותית העשירה והתוססת שמציעה להם העיר בזכות היותה מרכז תרבות מטרופוליני וארצי.

טיפול הפלורליזם

טיפול הפלורליזם החברתי והסובלנות יאפשר לכל קבוצת אוכלוסייה להחזיק בדעותיה, לנהל את אורח חייה בהתאם, ליהנות מחירויות אישיות וקבוצתיות ולתרום את חלקה למרקם החיים העירוניים המגוון. תסייע לכך אמנה חברתית שתגדיר ערכים חברתיים, מחויבויות הדדיות בין קבוצות האוכלוסייה ובינן לבין הרשות העירונית וכן דרכי פעולה להשגת יעדי האמנה.

סביבת מגורים אטרקטיבית, מערכת שירותי ציבור איכותית וחברה עירונית המאופיינת בסובלנות ובסולידריות, לצד ממשל עירוני יעיל, אמין, שקוף ומשתף, יתרמו לחיזוק האטרקטיביות של תל-אביב-יפו בעיני אוכלוסייה מגוונת שתראה בה "בית לכל החיים".

אמינות מגורים היא תנאי הכרחי למשיכת אוכלוסייה מגוונת ויציבה ולפיתוח חברתי של העיר ותנאי מסייע לפיתוח הכלכלי. איזורי המגורים הם מרכיב דומיננטי בעיצוב פניה החברתיים והפיזיים של העיר ובקביעת הדימוי שלה

עיר אטרקטיבית למגורים

תל-אביב-יפו תפעל לשיפור מגורים ותיקים ובניית מגורים חדשים, תוך צמצום פערים בין חלקי העיר.

- פיתוח היחידות למגורים בעיר, מספרם, איכותם ועיצובם צריכים להיות מותאמים להשגת המטרות הבאות:
 - שיפור מתמיד באיכות החיים של תושבי העיר, בידיעה שתנאי הדיור הם בין המרכיבים החיוניים של איכות החיים.
 - קידום העיר ככירה כלכלית ותרבותית של ישראל, המחייב מגורים הולמים לקבוצות מגוונות בהשכלתן ובעיסוקן, החיוניות לקידום הכלכלה והתרבות בעיר.
 - ייצוב אוכלוסיית העיר ומשיכת משפחות עם ילדים לגור בה כדי לחזק את המגמות החיוביות שמסתמנות בשנים האחרונות, המתבטאות בירידה בשיעור העוזבים את העיר וירידה בשיעור הקשישים בה.
 - צמצום הפערים הכולטים בין צפון העיר לדרומה, מבחינת תנאי המגורים וסביבת המגורים.
 - הדגשת האופי הפלורליסטי של העיר, המושכת אליה תושבים, משקיעים ותיירים; הפלורליזם מתבטא בקבוצות החברתיות-תרבותיות השונות המאכלסות את העיר, בתעסוקות המגוונות שיש בה וברבדים ההיסטוריים והחדשניים של הבנייה בה.
- המטרה המרכזית של מדיניות הדיור של תל-אביב-יפו, היא לשפר את תנאי החיים במרקם העירוני הוותיק. היעד הוא ליצור סביבה מזמינה המאפשרת עדכון של דירות ובניינים ביוזמת הדיירים ובניהולם: העירייה תקדם מערכת תומכת ליצירת תנאים שבהם כל תושב בעיר יחוש שדירתו בתל-אביב-יפו יכולה להיות דירת החלומות שלו; התושב יחוש שהעירייה מעודדת אותו, שרצוי לו וכדאי לו להשקיע בדירתו ולשפרה, במקום לעזוב אותה לטובת מגורים מחוץ לעיר. במרכזה של תמונת העתיד "עיר אטרקטיבית למגורים" עומדת מדיניות הדיור, על שלושת קוויה המרכזיים שיוצגו להלן. ואולם, הגשמת החזון תלויה לא רק במגורים משופרים אלא גם בשירותים החברתיים והציבוריים שבסביבת המגורים. לפיכך, מימוש החזון מחייב תיאום בין מדיניות הדיור למדיניות הקרקעית של העירייה. כלומר, העירייה חייבת לשמור ברשותה קרקעות ציבוריות (או לרכוש אותן) למטרות של פיתוח שירותים נאותים - החל מבית ספר ומרכז קהילתי וכלה בשטח ציבורי פתוח, עם מתן עדיפות לפיתוח במרקם העירוני הקיים כחלק מן הדגש על התחדשות עירונית. בנוסף לכך, דרוש תיאום בין מדיניות הדיור למדיניות העירייה בנושאים אחרים הכלולים במסמך חזון העיר: "עיר לכל החיים", "שוויון הזדמנויות וצמצום פערים", "טיפוח הפלורליזם", "טיפוח הקהילתיות", "שיתוף והשתתפות הציבור" ו"מרחב ציבורי מטופח".

קווי המדיניות המוצעים

1 עידוד תהליכי התחדשות במרקם העירוני הקיים

2 פיתוח מושכל של אזורי מגורים חדשים

3 צמצום הפערים בין חלקי העיר והאוכלוסיות בעיר

1

עידוד תהליכי התחדשות במרקם העירוני הקיים

1.1 אמצעי מימוש: התחדשות עירונית באמצעות עדכון דירות ובניינים.

הניסיון שנצבר בעולם המערבי מורה שמרכזים של מטרופולינים במדינות מפותחות מועדים לתהליכי התנוונות והידרדרות, אלא אם מבוצעות בהם פעולות יזומות ומושכלות למניעת הידרדרות ולחידוש עירוני. לפיכך מוצע כי העיר תל-אביב-יפו תתמקד בראש ובראשונה בעידוד תהליכי התחדשות במרקם הקיים, זאת באמצעות:

עדכון הדיור מתייחס לשינויים משמעותיים בדירות ובבניינים ישנים המקרבים אותם לצרכים ולסטנדרטים המקובלים היום בבנייה חדשה. הוא כולל מגוון של פעולות, כמו, למשל: הרחבת דירות, תוספת פונקציות לבניין (כמו מעלית, נוחות תרמית, אביזרים לחיסכון במים ובאנרגיה) ושינויים משמעותיים בתכנון הפנימי של הדירות, שיפוץ חזיתות בניינים וחצרותיהם במידה מועטה ותוספת דירות לבניין, בעיקר על הגג, המתרחשת כבר היום בעיקר במרכז העיר. עדכון הדיור הוא תהליך מתמשך, ואמור לחזור על עצמו בכל אזור מגורים לפחות אחת לשנות דור (בערך אחת ל-30 שנה). היוזמה והביצוע של השינויים האלה מופקדים בדרך כלל ובעיקר בידי בעלי הדירות (User Controlled Housing Updating) אך אפשר גם ליצור הזדמנויות לשתף יזמים פרטיים, במיוחד כשמדובר בתוספת דירות לבניין. בכל מקרה, כמעט ולא נדרש לתהליך מימון ציבורי ישיר ותפקיד העירייה הוא בעיקר לעודד את התהליך ולהוות גורם מסייע ותומך בו.

עדכון הדיור ישפר את איכות הדיור של תושבי העיר במחיר זול יחסית, יסייע במשיכתה של אוכלוסייה צעירה לשכונות ותיקות ויהווה ניצול יעיל של תשתיות עירוניות.

לאזורים רבים בתל-אביב-יפו פוטנציאל להיכלל במסגרת של עדכון דיור: מרכז העיר, שכונות במזרח העיר ואף השכונות הוותיקות מעבר לירקון, כדוגמת רמת אביב. תהליכי העדכון מתרחשים בעיר זה כמה שנים ומתרכזים בעיקר בשכונות מצפון לירקון ובמרכז העיר, בדרך כלל בהתארגנות עצמית ובמימון של הדיירים. במרכז העיר ישנם כבר בניינים שעודכנו עם תוספת דירות על הגג. ואולם, תהליכי העדכון בעיר מתרחשים בקצב איטי. במסמך זה יוצעו כלים שנועדו להאיץ את קצב העדכון אך נדגיש, כי חשוב לבחון מדיניות שונה באזורי העיר השונים בהתאם לנתונים החברתיים-כלכליים והפיזיים-עיצוביים המאפיינים כל אזור.

מדיניות עירונית נמרצת לקידום פרויקטים לעדכון דיור דרושה במיוחד באזורים בדרום העיר כמו בשכונות יפו ג, יפו ד ונווה עופר ובמזרחה, באזורים כמו יד אליהו. באזורים אלה גם יכולת ההתארגנות העצמית מועטה וגם היכולת הכלכלית נמוכה, מה שגורם לכך שהיקף התהליכי עדכון הדיור בהם קטן בהרבה ביחס לשאר חלקי העיר. עיקר הפעולות ביפו, לדוגמה, מתרכזות בשיפוץ חזיתות וחצרות (פעולות שנעשות במסגרת פרויקט שיקום שכונות) ובמידה פחותה בהרחבות דיור.

כדי לקדם תהליכי עדכון של דירות ובניינים יש להפעיל חמש קבוצות של כלים, כשרק הפעלה סימולטנית שלהם, כשהם תומכים זה בזה, תבטיח קידום בקצב רצוי:

כלים פיננסיים

- עריכת הסכמים עם הבנקים בעיר, במיוחד בנקים המעוניינים להעניק לעצמם מוניטין של משרתי קהילה, שיבטיחו לבעלי דירות וליזמים המעוניינים בעדכון הדיור הלוואות בתנאים מיוחדים, ייתכן שעם ערבויות מטעם העירייה.
- תיבדק האפשרות לתת הנחה או ביטול של היטלי פיתוח למיניהם ו/או מסי ארנונה, בתנאים מוגדרים ולזמן מוגבל, באזורים הספציפיים שבהם חשוב במיוחד לקדם תהליכי עדכון דיור.
- יידוע תושבים "זכאים" (עולים, תושבים חסרי יכולת כלכלית ועוד) בדבר הלוואות נוחות לשיפור הדיור בעזרת משרד הבינוי והשיכון. מקור פיננסי זה יכול לתמרץ את עדכון הדיור, בעיקר בשכונות שבדרום תל אביב וביפו.

כלים ארגוניים-קהילתיים

- צירוף עובד קהילתי/מגשר לכל מקבץ דירות העומד בפני תהליך עדכון, שיפעל להשגת שיתוף פעולה מרצון בין בעלי הזכויות בכל בניין. המגשר ישתמש בטכניקות של זיהוי אינטרסים משותפים לבעלי הזכויות ושל גישור בין אלה הנתונים בקונפליקט. הכשרת העובדים המיוחדים לתפקיד הנדון תאורגן על ידי העירייה, בעוד שהעסקתם תמומן בדרך כלל על ידי הזמים המעוניינים בחידוש המבנים. העובדים המקצועיים יעזרו בעובדים מקומיים מתנדבים, "נאמני שכונות" – בעיקר כדי להציג בפני תושבים (רבים מהם קשישים) את התועלות שבעדכון הדיור.
- יצירת שותפויות ציבוריות-אזרחיות (Public-Civil Partnerships, á la Public-Private Partnerships) – יצירת הסכמים בין הרשות המקומית לבין עמותות פורמליות או ארגונים בלתי פורמליים של התושבים והעירייה לקידום תנאי המגורים וסביבתם באתר או שכונה ספציפיים. אחת הפעולות האפשריות במסגרת כזו היא הפעלת משרד שכונתי לייעוץ בענייני עדכון דירות ובניינים כנזכר לעיל.

כלים אדמיניסטרטיביים

- קידום נתיב "ירוק", שקוף ומהיר, להוצאת היתרי בנייה לבעלי דירות וליזמים המעוניינים לעדכן את דירותיהם.
- יידוע הציבור על זכויות הבנייה המותרות באזור מגוריו והאפשרויות המגוונות הקיימות (נוהל יידוע). אחת הדרכים המוצעות היא עריכת השתלמויות לדיירים וליזמים בנושאי עדכון דירות (אפשר להסתייע בעזרה של ארגוני אדריכלים). כמו כן יש ליידע את התושבים בדבר זכויותיהם לסיוע בהרחבת דירות על פי תנאי משרד השיכון.
- במתחמים המיועדים לעידוד נמרץ של עדכון הדיור, בעיקר בדרום העיר ובמזרחה, מוצע למקם משרד מקומי ל"עזרה טכנית" בנושאי התארגנות, סוגיות חוקיות, ועיצוב אדריכלי. הפעלת המשרד יכולה להתבצע בעזרת יזמים המעוניינים בפיתוח האזור או להסתייע בארגונים וולונטריים מקומיים, כולל ארגוני סטודנטים.

כלים תכנוניים

- תיבחן אפשרות לתוספת אחוזי בנייה, מעבר למה שניתן בתוכניות הרחבה קיימות, שיאפשרו תוספת דירות לבניינים קיימים (תוך הבטחה על שמירת המרקם הבנוי הרצוי) ושיהוו תמריץ תכנוני לשיתוף יזמים לא רק במרכז העיר, אלא גם ובעיקר באזורים שבהם ערכי הדיור לא גבוהים והדיירים מתקשים לממן עדכון דיור. לצורך זה יוקמו צוותים של מתכננים וכלכלנים, שיבחנו את הכדאיות הכלכלית שיש בתוספת דירות לבניינים קיימים באזורי העיר השונים מנקודת ראותם של היזמים. יגובשו הסכמות לפתרונות יצירתיים לחניה במקומות שאין אפשרות לתת פתרונות חניה בתחום המגרש (כמו, למשל, במרכז העיר).

כלים אדריכליים-עיצוביים

- יצירת קובץ דגמים ארכיטקטוניים אטרקטיביים לעדכון דירות ובניינים, שימשם להדגמת שלל האפשרויות בפני דיירים ויזמים, תוך התייחסות לעיצוב המרחב העירוני. זאת, באמצעות ארגון תחרויות בין אדריכלים וסטודנטים לאדריכלות. התכנון יאפשר לדיירים שונים באותו בניין להוסיף לדירותיהם שטחים בגודל שונה, בהתאם לצרכים שלהם, מבלי שיווצר כאוס צורני בעיצוב המרחב.

לקראת יישום

- במקביל להיערכות לקראת יישום המלצות התוכנית והכנת תוכנית יישום מפורטת לכל רובע באזורים להתערבות עירונית, מוצעות פעולות אחדות לביצוע מידי:
 - בחירת שניים-שלושה מתחמים ליישום עדכון דירות ובניינים-אלה יהיו מתחמים שבהם תהליך זה רצוי במיוחד ובהם יש סיכוי סביר לממשו. בכל אחד מהם ייושמו בו-זמנית חמש קבוצות הכלים שהוצעו לעיל. לכל מתחם ימונה צוות אחראי שונה, כדי לעודד חדשנות ויצירתיות בארגון ובעיצוב הפיזי. כיוון שחסר ניסיון בהפעלה נמרצת של תהליכים אלה, יש להתייחס למתחמים הראשונים "כפרויקטים חלוציים", שינוטרו ויוערכו בהקפדה, לשם לימוד לקחים.
 - שילוב הפרויקטים לעדכון שהוזכרו עם פרויקטים לשיפור הסביבה והמרחב הציבורי – מוצע לשתף בהפעלתם "נאמני שכונות" ולהפוך אותם למנוף לשותפות ציבורית-אזרחית בשיפור פני העיר.

1.2 "פינוי ובינוי" מרוסן של אתרים נבחרים.

- תהליכי פינוי ובינוי במרקם העירוני הישן של תל-אביב-יפו, עשויים להיות חשובים לשמירת חיוניות העיר ולניצול יעיל של הקרקע היותר יקרה בה ולשיקום מתחמים הנמצאים במצב פיזי וחברתי ירוד. מן הניסיון בארץ ובעולם – המלמד על הקשיים ביישום פרויקטים של פינוי ובינוי, על מורכבותו של תהליך פינוי התושבים ועל משך הזמן הארוך שלוקח ליישומו (50-20 שנה) – מומלץ כי קידום תוכניות של פינוי ובינוי למגורים יעשה במידה מוגבלת, תוך בקרה תמידית על התוצאות ותוך שמירה על העקרונות הבאים:
 - העדפת שטחים ששימשו לעסקים, בעיקר באזורי מרכז העסקים הראשי (המע"ר) והתעסוקה בתל-אביב-יפו (כדוגמת מתחם חסן-ערפה) על פני אזורי מגורים.
 - כשמדובר בשטח המשמש למגורים, יש להעדיף מתחמים שמתגוררים בהם רק כמה עשרות משקי בית (ולא מאות רבות, שלא לדבר על אלפים). כיוון שבתל-אביב-יפו כמעט שאין מתחמי מגורים "דלילים" במשקי בית, יש לחלק את האזור למתחמי יישום קטנים שזכויות הבנייה בהם נגזרות מתוכנית כללת, אך היישום יהיה בתת-מתחמים.

1.3 שימור מתחמים ובניינים כמנוף למשיכת אוכלוסייה "חזקה" לעיר.

- תל-אביב-יפו היא היום העיר המובילה בארץ בנושא השימור וההחייאה של מתחמים עירוניים. תוכניות שימור מרקמים והחייאה (ראו תמונת עתיד "איזון בין בנייה מרקמית משמרת לבנייה גבוהה") יכולות להוות מנוף חשוב למשיכת אוכלוסייה צעירה וחזקה לעיר, המעוניינת בחיי עיר תוססים ובעלת אמצעים לרכישת דיור באזורים אלה. במסגרת תכנון, שימור והחייאה של אזורים בעיר, יש לקחת בחשבון את העובדה שמדובר בתהליך איטי ומתמשך, וכן את גודל האוכלוסייה המעוניינת והיכולה להתגורר באזורים אלה (התייחסות ריאלית לקצב ההתקדמות האפשרי של התהליכים הנדונים, תועיל לתכנונם).
- כניסתה של אוכלוסייה חזקה יחסית לאזור מתחדש יכולה לגרום לעתים לתהליך של דחיקה (displacement) של אוכלוסייה ותיקה המתגוררת באזור) יש לבחון קידום של תקנות עירוניות, המכוונות במיוחד להקטנת תופעת לוואי שלילית זו, תוך לימוד מניסיון של ערים גדולות בארצות הברית ובאירופה (לדוגמה, אפשר להבטיח תמריצים ליזמים, הדואגים להשארת אוכלוסייה ותיקה באזור המתחדש).

- באתרים שנבחרו כדי להפעיל בהם פרויקטים לפינוי ולבניוי יש לתכנן את הבנייה החדשה בהתאמה למשתנים של מאפייני התושבים המצופים לגור בדירות, כושר הנשיאה של האזור, מאפייני העיצוב העירוני בסביבה הנדונה ומכלול הביקוש הצפוי בעיר לדיור מסוגים שונים.
- כתנאי למימוש הפרויקט, יש לשתף את הדיירים בתהליך מראשיתו (בעלים ופולשים כאחד) ולהציע להם פיצויים גבוהים. הדבר קל יחסית בשכונות מבוססות וותיקות בעיר, כשדיירים בסטטוס חברתי-כלכלי בינוני וגבוה מעוניינים בתהליך, שותפים לו ומקדמים אותו). בקנה מידה קטן, בסיוע ארגוני-קהילתי, הדבר אפשרי גם במתחמים קטנים שבהם מתגוררים דיירים מסטטוס חברתי-כלכלי נמוך).

2

פיתוח מושכל של אזורי מגורים חדשים

אמצעי מימוש 2.1 המשך קידום בנייה חדשה.

תל-אביב-יפו שואפת בטווח הארוך לגידול באוכלוסייה מ-360,000 ל-420,000 תושבים ולשם כך ברור שהעיר זקוקה לבנייה חדשה. הדבר מחייב תכנון מושכל של הבנייה החדשה, בהתאם לקווי המדיניות והאמצעים שיפורטו להלן.

פיתוח אזורי מגורים חדשים מכוון למשיכת תושבים חדשים אל העיר וגם למניעת עזיבה של משקי בית המתגוררים בה בהווה אך מחפשים דיור שונה. האינטרס העירוני מחייב להתקדם במתינות בבנייה החדשה.

ההערכה היא כי בנייה חדשה בקצב של 2,000 יחידות דיור חדשות לשנה (סך כל הבנייה בתוך המרקם הבנוי ומחוצה לו) יחד עם תוספת יחידות דיור שיתוספו בתהליכי עדכון נמרצים ובמימוש תוכניות להתחדשות עירונית במרקם הבנוי – תענה היטב על צורכי תחזית האוכלוסייה לשנת 2020.

2.2 בנייה עירונית קומפקטית בצפיפות בינונית עד גבוהה.

כדי לנצל היטב את הקרקע העירונית המעטה והיקרה בתל-אביב-יפו, חשוב לבצע את רוב הבנייה החדשה בצפיפות בינונית עד גבוהה. זאת תוך שמירה על התאמת מספר הדירות בבניין לאוכלוסייה המיועדת כדלהלן:

- עידוד בנייתם של בניינים נמוכים יחסית, רצוי בני ארבע עד שש קומות (כאלה הדורשים רק מעלית אחת) בדרום העיר, או שש עד תשע קומות באזורים מסוימים במזרח העיר ובניית בניינים גבוהים יותר, בני 8-15 קומות, בצפון העיר ובאזורים שבהם מתגוררת אוכלוסייה מבוססת. יחד עם זאת, במקרים מסוימים ניתן לבנות בנייני מגורים גבוהים גם באזורים בדרום העיר או במזרחה, כחלק מיצירת מוקד משיכה אטרקטיבי או פרויקט מנוף לאזור וכן כדי ליצור מגוון של דיור בכלל אזורי העיר.
- הרוב המכריע של תוספות הבנייה בעיר צריך להיות גם בעתיד בצפיפות בינונית עד גבוהה ובעיקר לא במגדלים.
- יש לתכנן מראש את הבנייה הקומפקטית החדשה ואת הבנייה הגבוהה כבנייה גמישה, הניתנת לשינוי ולעדכון בעתיד עם השתנות הצרכים וההעדפות.

2.3 בנייה מוגבלת של מגדלי מגורים.

"בניין גבוה" מוגדר כבניין בן יותר מעשר קומות, ו"בניין גבוה מאוד" כבניין בן 20 קומות ויותר (כך על פי ה"מדריך לבנייה לגובה", הוצאת המרכז לחקר העיר והאזור בטכניון, 2002). מטעמים של פיתוח כלכלי, של חיסכון בקרקע נדירה ושל דימוי חדשני, חייבים להיות בניינים גבוהים וגם גבוהים מאוד בעיר תל-אביב-יפו, אך ייעודם צריך להיות בעיקר לעסקים (משרדים, מלונות ועוד) ופחות לשימוש כמגדלי מגורים.

לשם שמירה על עיקרון זה, תגובש מדיניות כוללנית לבנייה לגובה בתל-אביב-יפו שתגדיר את האזורים המותרים והאסורים לבנייה גבוהה, כולל התייחסות מיוחדת למגורים בבנייה גבוהה, התאמתה לתשתיות החברתיות והפיזיות בסביבתה, התנייתה במניעת מטרדים סביבתיים, בהקפדה על היבטים בטיחותיים ובהבטחת תחזוקה נאותה לטווח קצר וארוך.

בניית מגדלי מגורים תוגבל בעיקר לצפון העיר ולאזורים במרכזה (רובעים 3-6), זאת משום שהם מתאימים לפלחים לא גדולים מתוך אוכלוסיית העיר. מדובר במיוחד במעמד הבינוני הגבוה; מגורים במגדלים אינם מתאימים לבני המעמד הנמוך והבינוני-נמוך, בעיקר משום העלות הגבוהה שכרוכה בתחזוקה שלהם.

2.4 עידוד בנייה להשכרה.

בשל היותה מרכז כלכלי ותרבותי, העיר תל-אביב-יפו זקוקה להיקף גדול במיוחד של דיור להשכרה, לטובת סטודנטים, עובדים לתקופה קצובה, צעירים הבאים לבחון הזדמנויות וליהנות מן החיים התוססים בעיר הגדולה. על אף השיעור הגבוה יחסית של משקי בית, המתגוררים היום בתל אביב בדירות שכורות, מורגש בעיר מחסור בדיור בשכירות ובמיוחד בשכירות יציבה לאורך זמן. על אף שמדיניות הממשלה ומערך המשכנתאות בישראל אינם מעודדים בנייה להשכרה, יש לבחון, בשיתוף עם הסקטור הפרטי, דרכים לעודד בנייה להשכרה בעיר, בתנאי שפעילות זו לא תטיל על העירייה עול כספי כבד. בארצות הברית קיימים כלים פיננסיים לתמיכה בשוק הדיור, כולל קרנות נאמנות המתמחות בנדל"ן (REIT - Real Estate Investment Trusts) ואגרות חוב עירוניות. קיימים גם מודלים מעניינים של שיתוף ציבורי-פרטי (Public-Private Partnership) לצורך פיתוח עירוני, כולל דיור יש לבדוק התאמה ואימוץ של כלים מעין אלה לצורך עידוד הבנייה של "דיור בהישג יד" (Affordable Housing) בכלל, ועידוד דיור להשכרה, בפרט.

3

צמצום פערים בין חלקי העיר והאוכלוסיות בעיר

3.1 אמצעי מימוש:

שדרוג שכונות חלשות ברובעים הדרומיים.

הפער החברתי-כלכלי בתל-אביב-יפו בא לביטוי גם במרחב הגיאוגרפי של העיר בין "הצפון העשיר" בכל סוגי המשאבים, לבין הדרום ומזרח העיר, הסובלים ממצוקות כלכליות וחברתיות. חזון העיר תומך בהקדשת מאמץ לצמצום הפערים בכל היבטיהם (זאת על אף שחלק מן הכלים לכך לא נמצאים בידיה של הרשות המקומית אלא בידי הממשלה). מטרתם של האמצעים העיקריים לשדרוג אזורי מגורים ירודים, המוצעים כאן, היא להפוך אזורים אלה לסביבות של מגורים ראויים (Decent Housing) הנהנים ממוקמים הטוב באמצע גוש דן.

לשם צמצום הפערים בתנאי המגורים ובסביבת המגורים, דרושות תוכניות-אב אזוריות ושכונתיות שיכללו שילוב של מגוון אמצעים לקידום האזורים (קיימות כמה תוכניות מסוג זה בעיקר ברובע 8, שבדרום העיר). הצעתנו היא לנקוט במדיניות הבאה:

- עידוד נמרץ של עדכון הדירות והבניינים הקיימים, באמצעות הפעלה בר-זמנית של חמש קבוצות הכלים שנמנו לעיל (ראו סעיף 1.1).
- תכנון תוספות של בנייה חדשה בצפיפות שאינה עולה על בינונית (בכל מקרה הבניינים היותר גבוהים יהיו בדרך כלל בגובה שאינו מחייב יותר ממעלית אחת).
- "ניצול" מיטבי של תוכניות משרד הבינוי והשיכון, המיועדות למשקי בית נצרכים ולשכונות שיקום (עידוד שיפוצים חיצוניים, הלוואות להרחבת דירור ועוד).
- הפעלה נמרצת במיוחד של האמצעים המומלצים במסמך חזון העיר, בפרקים העוסקים ב"עיר לכל החיים", ב"שוויון הזדמנויות וצמצום פערים", ב"טיפוח הפלורליזם", ב"טיפוח הקהילתיות", ב"שיתוף והשתתפות הציבור" וב"מרחב ציבורי מטופח".

אם יינקטו הפעולות האלה בשכונות הנדונות, ובמיוחד ברובע המזרח, יושג מלאי גדול למדי של "דירור ראוי בהישג יד" (Affordable Decent Housing) שהוא דירור שעומד בסטנדרטים המקובלים בכל תקופה נתונה, במחירי רכישה ושכירות המתאימים לכיסם של בעלי הכנסות בינוניות וצנועות. דירות ותיקות שעברו תהליכי עדכון ודירות חדשות באזורי הדרום והמזרח, שבהם מחירי הקרקע עדיין אינם מרקיעי שחקים, יכולות למלא תפקיד זה – כמובן, בתנאי שהן וסביבתן ישופרו בעזרת האמצעים שהוזכרו.

- במסגרת הבנייה החדשה, מן הראוי לכלול דירות גדולות למשפחות, אך גם דירות קטנות (גודל מינימלי לשטחים עיקריים – 50 מ"ר) לסטודנטים ולצעירים אחרים, העתידים להתיישב ביפו אם ימומשו תוכניות העירייה לבסס בה קמפוס אוניברסיטאי, מרכז לתיאטרון פרינג' ועוד. חשוב מאוד להכין תשתית שתאפשר להרחיב בעתיד את הדירות הקטנות (רצוי שההרחבות יוכלו להתבצע ללא תלות בשכנים) – זאת, כדי למנוע את ההידרדרות המאפיינת סביבות של דירות ותיקות קטנות, שאינן ניתנות להרחבה ועדכון.
- ריסון המגמה ל"ג'נטריפיקציה" של יפו, שהחלה מאז שנות השמונים, עם כניסתה של אוכלוסייה יהודית שמעמדה החברתי-כלכלי גבוה במידה רבה מזה של התושבים הוותיקים הערבים. אין זאת אומרת, כמובן, שיש לאסור על בעלי אמצעים ואחרים לגור באזור, אך את רוב השטחים לבנייה חדשה ביפו מומלץ לייעד בעיקר לאוכלוסייה המקומית הוותיקה ולאוכלוסייה חדשה המבקשת להתגורר בדוור בהישג יד.
- שיפור תשתיות ושירותים בסביבת המגורים – כיוון שיש להתגבר ביפו על הזנחה בת עשרות שנים, דרוש פיתוח נמרץ של פעילויות אלה ונוספות להן. חשוב במיוחד שיתוף נציגים מן הסקטור הערבי בקבלת החלטות לגבי הפעולות באזוריהם.

3.2 העדפה מתקנת ביפו ותשומת לב מיוחדת לאוכלוסייה הערבית בה

שתי האוכלוסיות ביפו, הערבית והיהודית, סובלות ממצוקות כלכליות-חברתיות ומתשתיות חסרות או ירודות מאוד שאותן יש לחזק. להלן כמה קווים מנחים ואמצעים לטיפול בנושא המגורים של תושבי יפו. נתחיל באלה המשותפים לשתי האוכלוסיות הגדולות, היהודית והערבית, ונסיים באמצעים מיוחדים לאוכלוסייה הערבית, שמצב הדיור שלה בעייתי וקשה במיוחד:

- עידוד נמרץ של עדכון בניינים ודירות ביפו – על אף הקושי במשיכת יזמים פרטיים לקחת חלק בעדכון הדיור ביפו, יש להמשיך לגייס דרכים ואמצעים לסייע לתושבי יפו לממש את שדרוג דירותיהם. בעזרת הלוואות נוחות, שחלקן ניתן להשגה באמצעות תוכניות סיוע קיימות של משרד השיכון, ובעזרת הפעלתם הסימולטנית של חמש קבוצות הכלים שהומלצו בסעיף 1.1, אפשר יהיה לערוך מהפך בתנאי הדיור של רבים מאוד מתושבי יפו, בעלות מינימלית לקופה הציבורית.
- עידוד בנייה חדשה בצפיפות בינונית (לא גבוהה) הכוללת גם דירות קטנות, הניתנות להגדלה בעתיד. ביפו מומלץ לבנות בנייה עירונית נמוכה יחסית (בדרך כלל לא יותר מארבע עד שש קומות. (ראו קו מדיניות 2 – "פיתוח מושכל של אזורים חדשים"). בנוסף, על פי הסקרים, רוב האוכלוסייה העירונית, כולל זו שבמעמד בינוני ויותר, מעדיפה לגור בבתים שאינם גבוהים; אם רוצים למשוך ליפו אוכלוסייה חזקה, יש לספק לה את היתרון שבבנייה חדשה שאינה גבוהה, שאותו לא יוכלו להשיג בצפון העיר.

3. עידוד בנייה ומכירה של "דיור בהישג יד" לבעלים פרטיים ערבים – מבצעים שנערכו בשנים האחרונות למכירת דיור מסובסד לזכאים ערבים לא המריאו. זאת, בשל השתתפות נמוכה של התושבים, שלא הצליחו לעמוד גם בתשלומים המסובסדים. יש לבחון מחדש תנאים מיוחדים שיאפשרו למשקי בית ערביים לרכוש דירות מגורים ולהביא להגדלת שיעור משקי הבית הגרים בדירות בבעלותם בקרב ערביי יפו. כן ייבחנו "דרכים יצירתיות" לסיוע ברכישת דירות לתושבים מעוטי אמצעים, שפותחו במסגרת קרן פאני מיי (Fannie Mae Foundation) בארצות הברית. כמו כן תיבחן האפשרות למשוך משקיעים ערבים להקמת קרנות נאמנות, המתמחות בהשקעה בפרויקטים של נדל"ן המיועדים לערבים.

בנוסף לאמצעים המתאימים לכל יפו – מוצעים להלן אמצעים מיוחדים לטיפול בתנאי הדיור של התושבים הערבים:

1. בשל השוני התרבותי, חשוב במיוחד שיתוף של האוכלוסייה הערבית ביפו בכל החלטות הנוגעות ישירות לחיים באזור.
2. עידוד נמרץ של עדכון דירות ובניינים בשכירות ציבורית ביפו – בדרך כלל, תהליכי העדכון נערכים בבניינים ובדירות שבבעלות דייריהם. ואולם, רבים מתושבי יפו הערבים גרים היום כדיירים מוגנים בדירות הנחשבות כנכסי נפקדים ומנוהלות על ידי "עמידר" ו"חלמיש". רוב הדירות האלה ישנות מאוד ובמצב תחזוקה גרוע. אף על פי שפתרון בעיית נכסי הנפקדים אינו בידיה של העירייה – יש לקדם מהלך מול החברות המשכנות ("עמידר", "חלמיש") שבו הן יבצעו עדכון מקיף, פנימי וחיצוני של דירות, בניינים וחצרות, בנוסח העדכונים המתקדמים שבוצעו בשנים האחרונות במסגרת פרויקט שיקום השכונות (מיעוטם גם בדירות שבשכירות ציבורית). החברות המשכנות יכולות וצריכות לעסוק בשיפוץ מקיף של המבנים שברשותן ובהרחבת שטחי הדירות, תוך החלת חובה מינימלית להשתתפות כספית של הדיירים. בחלק מן המקרים, החברות יכולות למכור לדיירים דירות, ובעזרת הרווחים ממכירות אלה לממן חלק מן השיפוצים האמורים.

להלן קווים מנחים ואמצעים לטיפול בנושא המגורים למהגרי עבודה:

- שוק הדיור של מהגרי העבודה יהיה חלק משוק הדיור הזול הכללי – חיוני שיהיו בעיר גדולה מתחמי מגורים זולים, בדרך כלל בשכירות. הניסיון שהצטבר במדינות אחרות מלמד שרצוי להשאיר את פתרונות הדיור לעובדים זרים ל"שוק החופשי" של הבעלים הקטנים (עם פיקוח ציבורי על עמידה בסטנדרטים הנדרשים) ולא רצוי לרכזם בידי רשות ציבורית או בידי יזמי פרויקטים כלכליים. מכאן, שעל העירייה לאפשר המשך קיומם של מתחמי מגורים בדיור ישן תוך שאיפה לשפצם. זאת, לצד בנייה חדשה.
- יצירת "מוזאיקה" עירונית (מקבצים קטנים של מגורים אתניים) – באותה סביבה של מגורים זולים יחסית יתאפשר קיומן של מובלעות עם סממנים אתניים של קבוצות לאום ספציפיות ובצדן מתחמי מגורים בבעלות או בשכירות לאזרחים בעלי הכנסות בינוניות-נמוכות ובינוניות, בדרך-כלל בבניינים ישנים ומשודרגים, ובכל מקרה, ללא מגדלי מגורים לקבוצות ההכנסה הנדונות. האתגר הוא לתכנן בדרום העיר תבניות של מוזאיקה עירונית, הכוללת מתחמים בעלי שימושים שונים וקבוצות אוכלוסייה השונות זו מזו במידה מתונה ומחושבת. מערך של מוזאיקה עירונית מקובל במרכזיהן של ערים גדולות במדינות מפותחות.

3.3 מגורים למהגרי עבודה.

המדיניות הממשלתית לגירוש מהגרי עבודה לא חוקיים גרמה כנראה לירידה במספר מהגרי העבודה המתגוררים בעיר – רובם בדרום העיר ובמזרחה (אך גם בשאר חלקי העיר) בדירות מושכרות, שרבות מהן פוצלו באופן בלתי חוקי לכמה יחידות דיור קטנטנות. למרות המדיניות הממשלתית ומתוך הנחה כי קיימת סבירות שבטווח הארוך מהגרי העבודה ימשיכו להיות חלק מאוכלוסיית העיר – יש לגבש מדיניות דיור מיוחדת בעבורם. מדיניות זו צריכה לתת מענה לעובדים, לקבוצותיהם השונות: יחידים שגרים בעיר תקופות ארוכות או קצרות (חלקם מתגוררים בעיר רק יום-יומיים בשבוע); בעלי משפחות (אחוז בעלי המשפחות הכוללות ילדים עלה בשנים האחרונות וצפוי לעלות עוד יותר בעתיד); או בני קבוצות לאומיות שונות.

הבטחת היצע זמין ומגוון של שטחי ציבור שיאפשרו אספקת מערך שירותים מפותח לאוכלוסיית העיר הקיימת והצפויה

גיבוש פרוגרמות לשירותי ציבור במסגרת הכנתה של כל תוכנית בניין עיר המוסיפה שטחים למגורים (ובמקרים מסוימים, גם לתעסוקה):

הפרוגרמה תקבע את היקף השטחים שיש ליעד לשירותי ציבור בתוכנית בניין העיר (תב"ע) כדי לספק מענה לצורכי אוכלוסיית היעד שלה. היקף השטחים ייקבע תוך התחשבות במאזן שטחי הציבור באזור, כפי שבא לביטוי בפרוגרמה האזורית.

4.1 אמצעי מימוש הכרזה על מדיניות עירונית בנושא קרקע לשירותי ציבור. המדיניות תבטיח שמירה והרחבה של מצאי הקרקעות לשירותי ציבור (בהתאם לצרכים ולאפשרויות) ניצולו באופן יעיל, מתן מענה מלא לצורכי תושבי העיר ומענה לצרכים מטרופוליניים וארציים העולים בקנה אחד עם היעדים העירוניים.

4.2 המשך קידום התכנון הפרוגרמטי של שטחי הציבור בכל אזורי העיר.

הכנה ועדכון של תוכניות-אב נושאיות לתחומים השונים של שירותי הציבור:

התוכניות יקבעו את התפיסה המקצועית והארגונית של התחום ואת היקף הצרכים שלו (סוג ומספר המתקנים, ושטחיהם) ויכללו המלצות על פריסת המתקנים הנדרשת או עקרונות הפריסה.

הכנת פרוגרמות לשירותי ציבור המיועדים לכל אזורי העיר ועדכון תקופתי שלהן:

הפרוגרמות האזוריות יתייחסו לכל סוגי שירותי הציבור ויאמדו את מספר המתקנים הנדרש לכל סוג שירות ואת היקף השטח הנדרש להם (קרקע ובנוי).

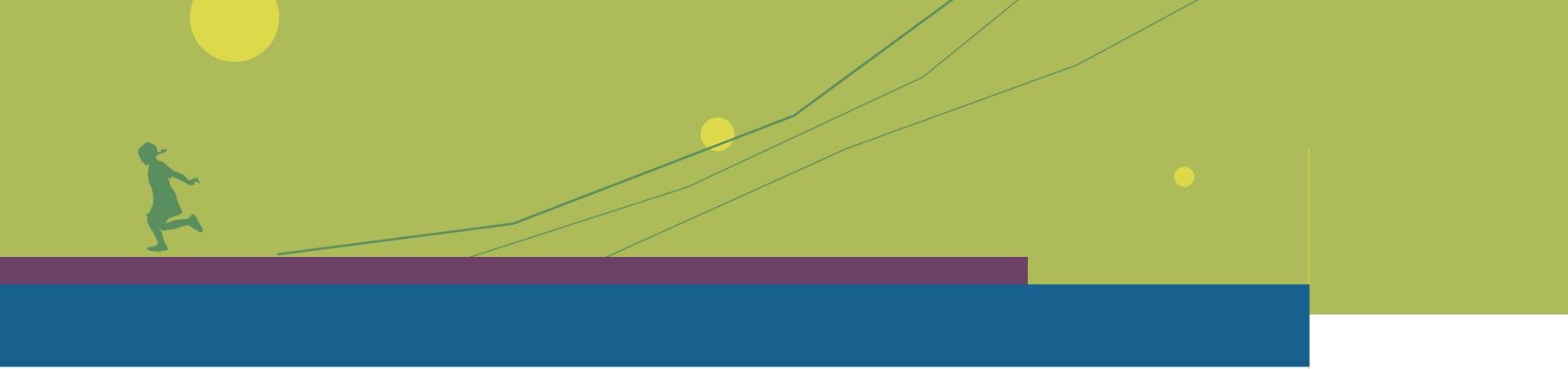
הפרוגרמות האזוריות יגובשו בהתאם להיקף ולמאפייני אוכלוסיית האזור, בהתאם לסטנדרטים תכנוניים שעודכנו לעיר תל-אביב-יפו ומתוך גישה של ניצול קרקע יעיל. בנוסף, הן יתבססו על תוכניות האב הנושאיות לשירותי הציבור השונים שיהיו זמינות בעת גיבושן.

4.4 ניהול תהליכי ההקצאה והתכנון של שטחי הציבור על ידי פורום עירוני קבוע המורכב מנציגי היחידות העירוניות הרלוונטיות. תפקידי הפורום:

- בנייה ועדכון של מערכת ממוחשבת שתרכז את כל המידע הנדרש על מתקנים המשמשים לשירותי ציבור ועל מגרשים ציבוריים.
- ריכוז מידע על הצרכים בתחומים השונים של שירותי הציבור: צרכים העולים מתוך הפרוגרמות האזוריות ותוכניות האב הנושאות וצרכים העולים מתוך בקשות שוטפות של גורמי העירייה השונים וגורמי חוץ, הפועלים או מבקשים לפעול בעיר.
- בדיקת חלופות למיקום כל אחד משירותי הציבור הנדרשים והמלצה על האתר המתאים ביותר, זאת תוך ראיית צורכי המערכת כולה ותוך הבטחת ניצול יעיל של משאבים (קרקע, מתקנים, ניהול, כוח אדם ומשאבים נוספים).
- גיבוש הפרוגרמה התפקודית והפרוגרמה הפיזית לשירותי הציבור בכל אתר נבחר (או אישור שלהן, אם הן מגובשות על ידי הגורם המפעיל).
- ביצוע מעקב אחר התקדמות תהליכי התכנון, זיהוי בעיות ועיכובים והצעת דרכי התמודדות.

4.3 הפעלת כלים מגוונים להשגת שטחי הציבור הנדרשים כדי לתת מענה לצרכים הקיימים והעתידיים.

- הגדלת זכויות הבנייה במגרשים לבנייני ציבור והקפדה על ניצול גבוה ככל הניתן של זכויות אלה.
- הקפדה על הפרשת קרקע לצורכי ציבור במסגרת תוכניות בניין עיר (בדרך של הפקעה, חלוקה מחדש או דרך אחרת). במקרים שבהם הפרשת הקרקע אינה אפשרית או אינה רצויה מסיבה כלשהי, יובטח כי היזם יפריש שטחים בנויים במסגרת הפרויקט או שווה-ערך כספי שישימש להשגת שטח לשירותי ציבור באזור התוכנית. חלופות אלה יעוגנו בתקנון התוכנית.
- גיבוש מדיניות למימוש הפקעות שנקבעו בתב"ע – המדיניות תכלול, בין היתר, קריטריונים לקביעת סדר עדיפות במימוש הפקעות והצבעה על מקורות למימון ההפקעות.
- השגת שטחים לצורכי ציבור בתמורה להגדלת זכויות בנייה (במסגרת "הסכמים עם יזמים"). יש לבדוק את ההיבטים המשפטיים, הנכסיים והכלכליים של השימוש בכלי זה, ובמידת הצורך – ליזום שינויי חקיקה הנדרשים להפיכתו לכלי ישים ואפקטיבי. יש לגבש כללים ברורים (ומגוונים ליישומם) שיבטיחו ש"משימות הפיתוח" ינוצלו ביעילות לפיתוח תשתית פיזית לצורכי ציבור, כשהעדיפות היא לפיתוח בסביבת הפרויקט היזמי.
- גיבוש מדיניות ואמצעים לשמירה על שטחי ציבור מפני פלישות.
- העירייה תימנע משינוי ייעוד של קרקע לשירותי ציבור ומשיווקה לשימושים מסחריים. יגובשו קריטריונים והתניות למקרים יוצאים מן הכלל שבהם ניתן יהיה לקדם שינוי ייעוד ושיווק קרקע זו.

”כאן נולדתי, כאן נולדו לי ילדי, כאן בניתי את ביתי בשתי ידי, כאן גם אתה איתי וכאן גם אלף ידידי, ואחרי שנים אלפיים סוף לנדודי”. זהו חזון של עיר שתושביה חפצים לחיות בה מינקות ועד זיקנה, לראות בה בית לכל החיים. חזון של עיר עם אוכלוסייה יציבה ורב-גילית הנהנית ממערכת שירותי ציבור ומסחר איכותית ומקיפה. עיר כזו תהיה בית לחיים לא רק לתושביה הנוכחיים, אלא תהיה אבן שואבת גם לתושבים חדשים

עיר לכל החיים

תל-אביב-יפו תציע לתושביה מערכת שירותי ציבור מפותחת הנותנת מענה איכותי לצרכים המגוונים של אוכלוסיית העיר, החל בגיל הרך ועד גיל הזהב. יובטח מצאי שטחי ציבור הולם שיאפשר לספק מענה איכותי גם לצורכי הדורות הבאים

מערכות שירותי הציבור השונות מטופלות במסגרת תמונות עתיד רבות של חזון העיר. בהקשר של "עיר לכל החיים" חשוב להדגיש את המערכות המיועדות לשרת את שני קצות מעגל החיים - הגיל הרך וגיל הזהב. מערכת השירותים לגיל הרך (מינקות ועד גיל שש) שתל-אביב-יפו תציע לתושביה תבטיח את התנאים הנדרשים להתפתחותו המרבית של כל ילד בעיר - פיזית, קוגניטיבית, רגשית וחברתית, תוך מאמץ לצמצם ככל הניתן את השפעת מצבה הכלכלי-חברתי של משפחתו. מערכת כזו, יש בכוחה להשפיע על החלטת משפחות צעירות רבות לקבוע את מגוריהן בעיר ולגדל בה את ילדיהן, והיא מהווה מרכיב חיוני במאמץ הכולל להבטיח שוויון הזדמנויות וצמצום פערים בעיר. מערך השירותים המגוון שהעיר תציע לתושביה המבוגרים (גילאי 60 ויותר) יסייע להם להמשיך ולהתגורר בסביבתם המוכרת תוך שמירה על איכות חיים גבוהה ועל חיים חברתיים עשירים ככל האפשר. מערך שירותים זה ישתלב במאמץ העירוני להעניק למבוגר, שחי בה את מיטב שנותיו ונטל במהלכם חלק פעיל בחייה, יחס של כבוד ושוויון, הזדמנות להמשיך ולתרום לחברה כשותף פעיל, הזדמנות למצות את יכולותיו ולנהל חיים בעלי משמעות. הספקת מערכת שירותי ציבור מפותחת ואיכותית מחייבת תכנון מושכל של שטחי הציבור. הדבר חיוני במיוחד בתל-אביב-יפו המאופיינת במצוקת קרקע ובלחצי פיתוח. העיר תבטיח מצאי שטחי ציבור הולם שיאפשר לספק מענה לצורכי האוכלוסייה הקיימת ולצורכי הדורות הבאים.

קווי המדיניות המוצעים

1 הבטחת זמינות ונגישות שירותים איכותיים לגיל הרך, תוך מתן דגש על אזורי התחדשות עירונית.

2 קידום פעולות ותוכניות שיאפשרו לקשישים רבים יותר להזדקן בקהילה וליהנות מאיכות חיים טובה יותר.

3 הרחבת השותפויות עם גורמי הסקטור הציבורי, הוולונטרי והפרטי, כפיתוח ובהפעלת השירותים.

4 הבטחת היצע זמין ומגוון של שטחי ציבור לאוכלוסיית העיר הקיימת והצפויה.

1

הבטחת זמינות ונגישות שירותים איכותיים לגיל הרך, תוך שימת דגש על אזורי התחדשות עירונית

1.1 אמצעי מימוש:

מתן דגש מיוחד על חילוץ ילדים ממצבי מצוקה וסכנה ועל פיתוח מיומנויות יסוד הנדרשות להתפתחות תקינה.

1.2

התאמת היקף ומגוון המתקנים המיועדים לגיל הרך לצרכים המתפתחים.

- שילוב שירותים לגיל הרך באותו אתר, בכל מקום שבו הדבר אפשרי, כדי לחזק את שיתוף הפעולה והתיאום בין השירותים ולהבטיח "רצף טיפולי", וכדי לייעל את השימוש בקרקע, במתקנים ובכוח אדם.
- הסבת בנייני ציבור קיימים לשירותים לגיל הרך בהתאם לצורכי האזור (ההסבה נדרשת בעיקר באזור מרכז העיר). יש לבצע סקר מוסדות ציבור לאיתור המתקנים המתאימים.
- פיתוח מערכת שירותים התומכת בהורים עובדים: יפותחו מסגרות חינוך לגיל הרך באזורי תעסוקה (מעונות יום וגני ילדים), יוגדל מספר מסגרות החינוך והעשרה בשעות הצהריים ואחר הצהריים (צהרונים, מועדוניות וכד') תוך ניצול מבני גני הילדים ומתקנים קהילתיים אחרים.
- תכנון המסגרות לגיל הרך, בכל מקום שבו הדבר אפשרי, לצד גינות ציבוריות. הגינות והמתקנים בהן יתוכננו כך שיתאימו לפעילות מגוונת, נוחה ובטוחה של מגוון גילאים.
- הרחבת השימוש בכלי של "מטלות ציבוריות" (משימות פיתוח המוטלות על יזמים) לשם הקמת שירותים לגיל הרך, בתוך שטח הפרויקט היזמי או בסביבתו.

1.3 הבטחת איכות השירות בכל המסגרות והתוכניות לגיל הרך הפועלות בעיר.

- השתתת כל מסגרת/תוכנית לגיל הרך הפועלת בעיר (חדשה או ותיקה) על העקרונות הבאים, שיבטיחו שירות איכותי:
- ראייה מערכתית – התאמה ושילוב של המסגרת/התוכנית למערך השירותים הקיים באזור/בעיר: מניעת כפילויות וחפיפות, השלמת מענים חסרים, הבטחת רצף טיפולי וכד'.
- תכנון מושכל של המסגרת/התוכנית – "תפירת" מענה המותאם לצורכי הקהילה או אוכלוסיית היעד הספציפית.
- מתן הכשרה והעשרה מתמדת לצוות המקצועי.
- מתן מידע לתושבים על השירות.
- הפעלת השירותים על פי סטנדרטים מקצועיים גבוהים והערכתם על פי תוכנית בקרת איכות (ראו להלן).
- הפעלת תוכנית בקרת איכות בכל השירותים לגיל הרך:
- הכנת תוכנית בקרת איכות המתאימה לכל סוג שירות, הכוללת הערכת תשומות (סביבה פיזית, כוח אדם, תכני השירות) והערכת תפוקות (בין היתר, השינוי שחל באוכלוסיית מקבלי השירות).
- יישום התוכנית בהדרגה לפי סדר קדימויות כלל-עירוני או מינהלי (חינוך/שירותים חברתיים).
- הפיתוח וההפעלה של השירותים לגיל הרך בעתיד יונחו על ידי ממצאי בקרת האיכות.

1.4 חיזוק התיאום ושיתוף הפעולה בין השירותים הניתנים לילדי הגיל הרך, כדי להבטיח את "הרצף הטיפולי" וכדי לייעל את עבודת המערכת.

- הקמת מרכז מידע על מגוון המסגרות והתוכניות לגיל הרך בעיר ובסביבתה ועל זכויות הילד ומשפחתו.
- תכנון והקמת מרכז רב-שירותי, בכל מקום שהדבר אפשרי, שיתבסס על עקרונות האיכות המפורטים לעיל ושיספק מענה לכל הגילאים (מינקות ועד גיל שש) ולכל מגוון הצרכים – חינוכיים, טיפוליים והעשרתיים. המרכז יהווה כתובת להתייעצות של הורים ואנשי מקצוע המפעילים את המסגרות ואת התוכניות בקהילה עם מומחים בתחומים השונים. המרכז יהיה פעיל לאורך כל שעות היום.
- הרחבת שיתוף הפעולה, על בסיס אזורי, בין המסגרות והיחידות העירוניות המעניקות שירותים לגיל הרך: הפעלת צוותים משותפים לייזום, לתכנון, להפעלה ולהערכה של פרויקטים משותפים.

1.5 חיזוק שותפות ההורים בהיבטים השונים של פעולת המסגרות לגיל הרך.

- הפעלת צוות מקצועי שתפקידו לגבש רפרטואר של אפשרויות שותפות רצויות לכל אחד מסוגי השירותים והתוכניות לגיל הרך, שיכולות להתאים להורים עם צרכים ומאויים שונים.
- בכל מסגרת/תוכנית המיועדת לגיל הרך ייבחר מודל השותפות הרצוי על ידי הצוות וההורים, בהנחיה ובאישור של הגורם העירוני האחראי.
- יתקיימו פעולות הסברה, חינוך והכשרה לשותפות בקרב אנשי המקצוע בשירותים לגיל הרך ובקרב ההורים כדי לחזק את המודעות לנושא, את ההבנה של מהות השותפות ושל רמות ודרכי השיתוף האפשריות ואת האמון והערכה בין אנשי המקצוע לבין ההורים.
- תמיכה באנשי מקצוע המיישמים שותפות הורים – סדנאות, קורסים, ליווי מקצועי, גמול כספי.

קידום פעולות ותוכניות שיאפשרו לקשישים רבים יותר להזדקן בקהילה וליהנות מאיכות חיים טובה יותר

אמצעי מימוש 2.1

שיפור וגיוון המסגרות הקהילתיות ופעילויות הפנאי המיועדות לקשישים והגדלת זמינותן לכלל קשישי העיר.

פיתוח מסגרות ופעילויות חדשות שיתנו מענה לצורכי הפנאי והחברה המתפתחים של האוכלוסייה המבוגרת:

- הרחבת היקף ופריסת המסגרות מסוג "בית חם" (או "פינה חמה") שכל אחת מהן מיועדת לספק מערכת חברתית תומכת למספר קשישים מצומצם, החסרים מערכות תמיכה משפחתיות וחברתיות.
- הוספת פעילויות פנאי באיכות גבוהה המותאמות לקשישים במסגרות הקהילתיות הקיימות, כדי לחזק את האטרקטיביות של מסגרות אלה לאוכלוסיות נוספות.
- הקמת מרכזי תעסוקה שיאגדו בתוכם מסגרות תעסוקה לגמלאים בתחום התמחותם, תמורת תשלום, וקורסים ל"הכשרה מקצועית" שיכשירו קשישים לפעילות למען הקשישים ולמען העשרת חייהם.
- קידום תוכניות שבמסגרתן יוכלו קשישים מתנדבים לסייע לילדים ולנוער. למשל, סיוע בלימודים לילדים עם מוגבלות.
- קידום שינויים בארגון ובתפעול המסגרות הקהילתיות ופעילויות הפנאי לאוכלוסייה המבוגרת כדי לשפר את איכות השירותים:
- ארגון מחדש של המסגרות הקהילתיות לקשישים במערך אזורי ("אשכול מסגרות") שבו המסגרות ישלימו זו את זו תוך תיאום מערך הפעילויות ומתן מענה לאוכלוסיות מגוונות. ה"אשכול" ישלב ב"מערך התומך המשולב לקשישים" (ראו בהמשך) בכל מקום שבו המערך יקום.

- קידום פעולות לחיזוק המודעות לשמירה על כבוד הקשישים והכרת עולמם וצורכיהם בקרב צוותי העובדים במסגרות הקהילתיות, בקרב הצוותים במוסדות התרבות והפנאי בעיר ובקרב נותני שירותים אחרים בעיר.
- הרחבת הבסיס הכלכלי של המסגרות הקהילתיות לקשישים על ידי גיוס תרומות וחסויות ועל ידי הרחבת השותפויות בין העירייה לגופים ציבוריים ופרטיים בהפעלת המסגרות. הרחבת הבסיס הכלכלי יאפשר "סבסוד" פעילויות הפנאי לקשישים מעוטי יכולת, לצד הגדלת היקף ומגוון הפעילויות ושיפור איכותן.
- שילוב הקשישים בניהול המסגרות הקהילתיות המיועדות להן (ובניהול "אשכול המסגרות") ושיתופם בתכנון הפעילויות של המסגרות (באמצעות סקרי עמדות ושביעות רצון, אסיפות חברים וכד').
- ריכוז וארגון נושא ההתנדבות של קשישים על ידי גורם אחד שיתאם בין כל ארגוני המתנדבים הקיימים ויפנה מתנדבים לפעילות לפי התמחותם, כישוריהם ויכולתם. הגורם המתאם יקדם פעולות לגיוס מתנדבים חדשים, יבנה מאגר מתנדבים שניתן לנתב באמצעות מתנדבים מתאימים לצרכים השונים ויקדם פעולות לטיפוח ולהכשרת מתנדבים.

2.2 פיתוח מגוון מסגרות דיור קהילתי לקשישים.

מגוון המסגרות יאפשר לקשישים שאינם יכולים או אינם מעוניינים מסיבות שונות להמשיך ולהתגורר בדירותיהם, להתגורר בקהילה ולא במסגרת מוסדית.

העירייה תפעל לפיתוח ולשיפור מסגרות הדיור המוגן הציבורי, זאת על ידי:

- הרחבת מעגל הנהנים מן הדיור המוגן הציבורי כך שגם קשישים שאינם זכאי משרד השיכון (אינם חסרי דיור) יוכלו להשתלב בהן.
 - הסדרת חלוקת התפקידים והאחריות בין הגורמים המעורבים בהפעלת מסגרות הדיור המוגן הציבורי (משרד השיכון, חברות משכנות, העמותה למען הקשיש בתל אביב – יפו, העירייה).
 - שיפור התנאים הפיזיים והרחבת סל השירותים של המסגרות והתאמתם לסטנדרטים של משרד השיכון, כך שהמשרד יוכל להכיר בהן כמסגרות דיור מוגן ציבורי ולתקצב אותן בהתאם.
 - פיתוח מסגרות חדשות רק כמענה לצרכים מוכחים של אוכלוסיית הקשישים בעיר.
- העירייה תעודד יוזמות פרטיות וציבוריות להקמת מסגרות דיור מוגן לקשישים המשתייכים ל"אוכלוסיית הביניים" – קשישים שאינם זכאים לדיור מוגן ציבורי ושהדיור המוגן היוקרתי אינו בהישג ידם:
- הפעלת אמצעים המכוונים להגדלת הכדאיות הכלכלית של מסגרות מסוג זה. למשל, שילוב מסגרת דיור מוגן במגרש ציבורי שבו קיים או מתוכנן שירות ציבורי נוסף, כשליזם יוחקר חלק מן המגרש במחיר נמוך ממחיר השוק או ללא תמורה; או החכרת/השכרת מבנה ציבורי ליזם במחיר נמוך ממחיר השוק.
 - יידוע והכוונת יזמים לפרויקטים של דיור מוגן לאוכלוסיית הביניים.
 - קידום פרויקט ניסיוני (פיילוט) יחד עם עמותה העוסקת בתחום.

הגדלת הזמינות והנגישות של השירותים הקהילתיים ושל שירותי הפנאי לכלל הקשישים בעיר, ובפרט לקשישים עם מגבלות תפקודיות או כלכליות:

- פעילות מתמשכת ומובנית, באמצעות מערך מתנדבים מקרב אוכלוסיית הקשישים, לאיתור קשישים שאינם צורכים היום שירותי פנאי. זאת, כדי לעודד אותם ולסייע להם להשתלב במסגרות הקהילתיות לקשישים ובמסגרות אחרות.
- כדי לסייע לקשישים בודדים, ייפתחו המסגרות הקהילתיות לקשישים גם בסופי שבוע ובחגים. הפתיחה תהיה הדרגתית וסלקטיבית, תוך בדיקת הדרכים לצמצום פגיעה אפשרית ברגשות האוכלוסייה הדתית בעיר.
- הקמת מערך היסעים שיסייע לקשישים המתקשים בכך להגיע למסגרות הקהילתיות ולמוקדי פנאי ותרבות בעיר. העירייה תפעל לגיוס תרומות למימון רכישת כלי הרכב המותאמים לקשישים ולשיתוף פעולה עם עמותות שונות שיפעילו את המערך וישתתפו במימונו.
- העירייה תפעל להפיכת המסגרות הקהילתיות ומוסדות התרבות בעיר לנגישים יותר לאנשים עם מגבלות (שרבים מהם קשישים). זאת, על ידי התאמת המבנה הפיזי והתאמת הפעילות לצורכיהם.

2.3 פיתוח מערך שירותים תומך, על בסיס אזורי, שיאפשר לקשישים רבים יותר להמשיך להתגורר בדירותיהם וליהנות מאיכות חיים טובה יותר.

- המערך ידאג להספקת שירותים שאינם ניתנים על ידי גורמים אחרים, יחזק את התיאום בין ספקי השירותים ויעודד אותם לגבש מדיניות מתואמת.
- סל השירותים של המערך יהיה רחב יותר מזה של תוכנית "שכונה תומכת" ויכלול מסגרות קהילתיות, שירותים אישיים בבית, מוקד מצוקה ומוקד רפואי, טיפול רפואי וסוציאלי בקשישים מוגבלים (הבטחת התיאום בין הגורמים המטפלים) שיפורים פיזיים בדירות ובבנייני המגורים של הקשישים, סיוע במציאת פתרונות דיור חלופיים, סיוע בקשר עם הרשויות השונות, מערך היסעים.
- העירייה תפעל ליישום הדרגתי, מלווה במחקר הערכה, של המערך התומך. מוצע להפעילו תחילה באזור אחד או שניים בעיר במתכונת מצומצמת (להפעיל רק חלק מסל השירותים המגוון שלו) להרחיב בהדרגה את סל השירותים ורק בשלב מאוחר יותר להפעילו באזורים נוספים בעיר.

העירייה תעודד פיתוח דגם נוסף של דיור קהילתי לקשישים – אשכול דירות בשכירות, המיועד לקשישים שמעוניינים בדיור קהילתי בעל אופי פחות "מוסדי" מדיור מוגן.

- האשכול יכלול מספר מצומצם של דירות בבניין אחד או בכמה בניינים סמוכים והוא יותאם פיזית למגורי קשישים. אמנם, במתכונתו הבסיסית הוא לא יספק סל שירותים לדייריו, אך המגורים בסמיכות תעניק להם תחושת ביטחון, רשת חברתית ואפשרות לעזרה הדדית. מימון שכר הדירה באשכול יגיע מהשכרת הדירות שבעלות הקשישים.
- מוצע כי הקמת "אשכולות הדירות" וניהולם יבוצעו על ידי ארגון וולונטרי העוסק באספקת שירותים לקשישים, על ידי חברה ציבורית העוסקת בתחום הדיור לאוכלוסיות "חלשות" או בשיתוף פעולה בין שני סוגי גורמים אלה.

הרחבת השותפויות בין העירייה לבין גורמי הסקטור הציבורי, הוולונטרי והפרטי, כפיתוח ובהפעלת השירותים

3

- 3.1 אמצעי מימוש:** זיהוי התחומים והדרכים לשיתוף פעולה וליזום פרויקטים עם שותפים מתאימים, על ידי כל יחידה עירונית בתחום השירותים שבאחריותה.
- 3.2** חיזוק תפקיד העירייה כמובילת התכנון, התיאום, ההערכה והפיקוח על השירותים, כולל אלה המופעלים על ידי גורמי חוץ – גיבוש עקרונות מנחים ודרכי פעולה.
- 3.3** יצירת התנאים שיסייעו לגורמי חוץ להקים ולהפעיל שירותים המיועדים לתושבי העיר: ייעול תהליכי התכנון והרישוי, הבטחת תשתיות פיזיות הולמות, מתן תמיכה מקצועית.

החתיירה לצדק חברתי, שוויון הזדמנויות וצמצום פערים, חיונית במיוחד בעיר בעלת פסיפס אנושי מגוון. היא מאפשרת לחברי הקבוצות השונות המתגוררות בעיר לחיות אלה לצד אלה ללא מתחים חזקים וללא עוינות, ומאפשרת לקיים חברה סובלנית, המקיימת שיח בין כל הקבוצות המרכיבות אותה ובונה גשר ביניהן. האווירה הסובלנית תורמת לאיכות החיים בעיר ולחוסנה החברתי והכלכלי

שוויון הזדמנויות וצמצום פערים

תל-אביב-יפו תחתור לכך שכל תושביה ייהנו מצדק חברתי ומשוויון הזדמנויות בכל תחומי החיים ותפעל לצמצום פערים בין קבוצות ואזורים בעיר

קווי המדיניות המוצעים

- 1 הבטחת המשאבים הנדרשים להענקת הגנה וטיפול לכל תושב הנמצא במצב של סיכון וסכנה.
- 2 פיתוח והעמקת תוכניות ושירותי מניעה לכלל האוכלוסייה ולאוכלוסיות ייחודיות. זאת, כדי לצמצם את שיעור התושבים שייקלעו למצבי סיכון ולקדם את איכות החיים של אוכלוסיית העיר.
- 3 חתירה לצמצום "תרבות העוני" ולצמצום מעגל האבטלה בקרב תושבי העיר, תוך שיתוף פעולה עם הגורמים הממשלתיים, ההתנדבותיים והעסקיים הפועלים בתחום.
- 4 מתן הזדמנויות שוות לאנשים עם מוגבלות לקחת חלק פעיל, באופן עצמאי ובטוח, בכל תחומי החיים בעיר.
- 5 תכנון ויישום "פרויקטי מנוף" כחלק מתהליכי ההתחדשות העירונית, בעיקר באזורי דרום העיר ומזרחה.
- 6 קידום תהליכי הפיתוח הקהילתי ועידוד פעולות של עזרה הדדית בתוך כל קהילה ובין קהילות.
- 7 קידום פעולות לשילוב חברתי, תרבותי ותעסוקתי של אוכלוסיות ייחודיות במרקם החיים בעיר (ערבים, עולים, מהגרי עבודה).

החתימה לצדק חברתי, לשוויון הזדמנויות ולצמצום פערים תבוא לביטוי בדרכים מגוונות. **ברמת הפרט** היא תבוא לביטוי, בין היתר, במסגרת מערכת השירותים לגיל הרך שתבטיח כי כל ילד בעיר יזכה לתנאים הנדרשים להתפתחותו המרבית, כך שיוכל להגיע למימוש עצמי מרבי (ראו פירוט בפרק "עיר לכל החיים") ובמסגרת מערכת החינוך הפורמלי שתרחיב ותעמיק את הסיוע שהיא מעניקה לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי חלש ותחזק את התשתיות הבית-ספריות התומכות בתלמידים אלה (ראו פרק "חינוך איכותי ושוויוני"). מערכת שירותי הרווחה ובריאות הציבור תרחיב את היקף ומגוון המענים שהיא מעניקה לתושבים הנמצאים במצבי סיכון וסכנה ואת התוכניות ושירותי המניעה שהיא מספקת כדי למנוע הידרדרות למצבים אלה.

ברמת הקהילה והאזור, החתימה לשוויון הזדמנויות וצמצום פערים תבוא לביטוי בשתי דרכים עיקריות: הראשונה, קידום יעדים חברתיים כדוגמת חיזוק הלכידות והחוסן הקהילתיים והעמקת הדמוקרטיזציה של החיים העירוניים. עניינים אלה חשובים לכלל תושבי העיר אך בנוסף הם תורמים להעצמה של קבוצות האוכלוסייה החלשות יותר (ראו את הפרקים: "חיזוק הקהילתיות", "שיתוף והשתתפות תושבים בקבלת החלטות"). השנייה, תכנון ויישום פרויקטי מנוף, שיקודמו כחלק מן המאמץ העירוני באזורים המחייבים התערבות רב-תחומית וכוללנית (בעיקר בדרום העיר ובמזרחה). בכוחם של פרויקטים אלה לתרום להגדרת זהות האזור במרקם העירוני, לשינוי בתדמית האזור ולהנעת תהליכים שיובילו לצמיחה חברתית וכלכלית שלו

1 הבטחת המשאבים הנדרשים כדי לספק מענים של הגנה וטיפול לכל תושב הנמצא במצב סיכון וסכנה

1

1.1 אמצעי מימוש: הבטחת קבלת המשאבים הנדרשים מן השלטון המרכזי.

הפעלת לחץ מתמשך ואפקטיבי על משרד הרווחה ועל משרדי הממשלה האחרים להקצאת המשאבים הנדרשים לטיפול באוכלוסיות בסיכון וסכנה, המתחייב על פי החוק. במקביל, ייזום והובלת לובי לקידום "חקיקה מעניקה" (חוקים הכוללים הקצאת משאבים).

1.2 מתן לגיטימציה ציבורית לפעולתם של העובדים הסוציאליים,

תוך הבטחת סביבת עבודה נאותה בשבילם. העירייה תפעל, בשיתוף גורמים נוספים, לחיזוק הלגיטימציה הציבורית לפעולתם של העובדים הסוציאליים, של פקידי הסעד ושל אחיות בריאות הציבור, האחראים להגנת האוכלוסיות בסיכון, ותבטיח סביבת עבודה ושירות נאותים ואסתטיים, המכבדים את הלקוחות ואת העובדים.

1.3 טיפוח משאבי הידע בתחום הטיפול באוכלוסיות

הנמצאות בסיכון וסכנה.

העירייה תחתור להרחיב, להעמיק ולטפח את משאבי הידע שלה בכל הקשור לטיפול באוכלוסיות הנמצאות בסיכון וסכנה. לשם כך היא תאתר תוכניות שהצלחתן הוכחה (בארץ ובעולם) ועשויות להתאים ליישום בתל-אביב-יפו, תפתח תוכניות ייחודיות וכן תעמיק את קשרי הגומלין עם האקדמיה.

1.4 הפעלת מערך הגנה סביב השעון לאוכלוסיות הנמצאות בסכנה

באמצעות צוותי כוננות וצוותי חירום.

פיתוח והעמקת התוכניות ושירותי המניעה לכלל האוכלוסייה ולאוכלוסיות ייחודיות, כדי לצמצם את שיעור התושבים שייקלעו למצבי סיכון וסכנה ולקדם את איכות החיים של אוכלוסיית העיר

2

2.6 העמקה והרחבה של תשתית המידע על מערכת השירותים החברתיים (אינטרנט, אינטראנט, ניהול ידע).

2.7 חיזוק התיאום ושיתוף הפעולה בין הגורמים המפעילים שירותים חברתיים.

העירייה תפעל לחיזוק התיאום ושיתוף הפעולה בין הגורמים השונים, עירוניים ואחרים, המפעילים שירותים חברתיים. זאת, כדי להעשיר את סל השירותים, להבטיח את איכות השירותים ולייעל את פעולתם. במקביל, ייעשה מאמץ להרחיב את היקף ומגוון השותפויות האסטרטגיות עם ארגונים התנדבותיים, ציבוריים ועסקיים, תוך שאיפה שהארגונים יקימו, יפעילו או יממנו שירותים ותוכניות לאוכלוסיות היעד השונות.

2.1 אמצעי מימוש 2.1 פריסת מרכזים רבי-שירותים לטיפול באוכלוסיות יעד שונות (הגיל הרך, קשישים, מוגבלים שכלית וכד') על פי הצרכים של אוכלוסיות אלה.

2.2 הפעלת תוכניות המיועדות לאפשר לקשישים להזדקן בסביבתם תוך שמירה על איכות חיים גבוהה ועל חיי חברה פעילים ככל האפשר (ראו פירוט בתמונת עתיד – "עיר לכל החיים").

2.3 הפעלת תוכניות מובנות העוסקות בחינוך להורות ולחיי משפחה בבתי הספר העל-יסודיים ובמוסדות להשכלה גבוהה ובמסגרות הקהילתיות השונות.

2.4 הפעלת מערך הרצאות וסדנאות לכלל הציבור במגוון נושאים (כגון: גדילה והתפתחות, מניעת אלימות, מלחמה בסמים, התמודדות הורים לילדים עם מוגבלות, בילוי שעות הפנאי בזקנה או הכנה לקראת פרישה ממעגל העבודה). מוצע כי המערך יפעל בתוך המסגרות הקהילתיות הקיימות.

2.5 הרחבת רשת מרכזי המידע והסיוע העירוניים שיספקו מענה לכל אוכלוסיות היעד של שירותי הרווחה ובריאות הציבור, לאנשי מקצוע הפועלים בשדה ולכלל הציבור.

3

חתימה לצמצום "תרבות העוני" ולצמצום מעגל האבטלה בקרב תושבי העיר, תוך שיתוף פעולה עם הגורמים הממשלתיים, ההתנדבותיים והעסקיים הפועלים בתחום

4

מתן הזדמנויות שוות לאנשים עם מוגבלות לקחת חלק פעיל, באופן עצמאי ובטוח, בכל תחומי החיים כעיר

3.1 אמצעי מימוש

הרחבה והעמקה של תוכניות להכשרה מקצועית ולהשמה בשוק העבודה.

3.2

ייזום תוכניות להפעלת אוכלוסיית המטופלים של שירותי הרווחה למען הקהילה ונזקקים אחרים, כדי לגרום להם לגייס כוחות פנימיים לשינוי מציאות חייהם.

3.3

ייזום והפעלת תוכניות המיועדות לדור הצעיר של המשפחות המשתייכות ל"תרבות העוני".
חשיפת הדור הצעיר לגירויים, לתכנים ולאפשרויות התפתחות אישית הנמצאים מחוץ ל"עולם התוכן" של קבוצת ההתייחסות שלהם: פעילות תרבות ואמנות, השכלה גבוהה וכד'.

4.1

הגברת הנגישות לשירותים לאנשים עם מוגבלות. התאמת השירותים המיועדים לכלל הציבור כך שיוכלו לספק מענים הולמים ומכובדים לאנשים עם מוגבלויות. זאת, על ידי הבטחת סביבה פיזית נגישה, יצירת מאגר של אביזרי עזר, הכשרה מתאימה של כוח האדם בשירותים העירוניים וארגון פעילויות להגברת המודעות בקרב הציבור הרחב לנושא.

4.2

הקמת שירותי תמיכה ייחודיים לאנשים עם מוגבלות – בתחומי החינוך, התעסוקה, הפנאי והדיור.

4.3

מתן נגישות לקבלת החלטות – שילוב ושיתוף תושבים עם מוגבלויות בצוותי תכנון של פרויקטים עירוניים וקיום מפגשי עבודה תדירים בינם לבין יחידות העירייה השונות.

4.4

הגברת הנגישות אל המרחב הציבורי העירוני – זאת, על פי העקרונות וההמלצות של תוכנית האב לשיפור הנגישות לאנשים עם מוגבלות (ראו פירוט בתמונת עתיד – "מרחב ציבורי מפותח").

4.5

חיזוק מעמדה של הרשות העירונית לענייני אנשים עם מוגבלות.

תכנון ויישום "פרויקטי מנוף" כחלק מתהליכי ההתחדשות העירונית, בעיקר באזורי דרום העיר ומזרחה

5.1 אמצעי מימוש בחירת פרויקט המנוף המתאים לכל אזור.

פרויקטי המנוף יכולים להיבחר מתוך מגוון רחב של תחומים: תרבות (תיאטרון, מרכז מוזיקה, מוזיאון) חינוך והשכלה גבוהה (מכללות, בתי ספר ייחודיים) שווקים ייחודיים, שטחים פתוחים (פארקים, כיכרות, טיילת) אירועים תרבותיים-חברתיים (אירועי חוצות, פסטיבלים, תערוכות).

בבחירת הפרויקטים יש להתחשב, בין היתר, בעקרונות הבאים:

- התאמה לאופי האזור ולמטרות התכנון שגובשו בעבורו ושהפרויקט יכול לסייע בקידומן. לדוגמה, פרויקטים של תרבות ובילוי אתניים באזור התחנה המרכזית הישנה עשויים לסייע לקידום השכונה כמרכז עירוני רב-תרבותי.

- יכולתו של הפרויקט להוות מוקד משיכה לאוכלוסייה מחוץ לאזור ובר-זמנית לשרת גם את אוכלוסיית האזור.

- האפשרות לפתח לצדו של הפרויקט עוגני משנה, שיסייעו ליצירת אזור של התרחשויות אטרקטיביות המושך אליו מבקרים לשהות מגוונת וארוכה. למשל, מתחם תרבות ובילוי שבמרכזו אולם תיאטרון המשלב גם בתי קפה, חנויות וכיכר ציבורית פעילה.

5.2 קידום פרויקטי המנוף, תוך שיתוף פעולה של כל בעלי העניין – העירייה, יזמים מתחומים שונים ותושבים.

- הקמת "שולחן עגול יצירתי" שיכלול, לצד גורמי העירייה הרלוונטיים, גם גופי תרבות ואמנות, יזמים ותושבים. תפקידו יהיה להציע "סל רעיונות" לפרויקטי המנוף, שייבחן על ידי גורמי העירייה בהתאם לעקרונות של תכנון ושל יישום פרויקטים אלה.

- פיתוח דרכים לשיתוף המגזר העסקי בהשגת מקורות מימון לבנייה ולהפעלה. אחת הדרכים המוצעות היא לשלב במתחם אחד פרויקט ציבורי ופעילות מסחרית, כך שהפרויקט יוכל לממן בעצמו את הפעילויות הציבוריות.

- משיכת גופים להשכלה גבוהה למוקדי השכלה מתוכננים באתרים פוטנציאליים, כמו במתחם הציבורי המרכזי בשכונת כפר שלם או מתחם מכללות לה גרדיה (ראו גם תמונת עתיד – "מרכז להשכלה גבוהה").

- שיתוף התושבים בקידום הפרויקטים, כולל בתהליך קבלת החלטות לבחירת הפרויקט לאזורם, כחלק משיתוף תושבים בתהליכי התכנון העירוני.

5.3 ניהול פרויקטי המנוף על ידי "חברה מנהלת".

מינויה של "חברה מנהלת" שתפקידה ניהול הפרויקט החל משלב התכנון וההקמה וכלה בהפעלה, בהתאם לסוג הפרויקט. יש מקום לבחון את האפשרות של ניהול הפרויקטים על ידי חברה עירונית מתאימה או על ידי שותף מן המגזר העסקי.

5.4 שילוב המלצה על הקמת פרויקטי המנוף כחלק מן ההמלצות של

תוכנית-אב אזוריות, כמו אלה המתוכננות בדרום העיר (ברובע 8). במסגרת תוכניות הפיתוח לדרום העיר ניתן להציע, בין היתר, את הפרויקטים הבאים: פיתוח קריה ציבורית במערב פלורנטינו, הקמת מוקד תרבות ייחודי במתחם בית הספר ביאליק, הפיכת התחנה המרכזית החדשה למוקד תרבות והשכלה משולב במרכז התחבורה.

המערך המרחבי

מוקדים להשכלה גבוהה בדרום ובמזרח העיר.

מוקדי השכלה גבוהה מושכים אוכלוסייה צעירה ומשכילה, ובעקבותיה יזמים התופסים את האזור כמבוקש למגורים, לפעילויות תרבות, לבילוי ולמסחר, כמו תיאטרון, מוזיאון, בתי קפה וחנויות ספרים.

בעיר ישנם כמה אתרים פוטנציאליים לפיתוח מוקדי השכלה גבוהה (ראו תמונת עתיד – "מרכז להשכלה גבוהה"):

- מתחם "אייזנברג" במזרח יפו – היום פועלת במתחם המכללה האקדמית תל-אביב-יפו. יש להמשיך את פיתוח המתחם כמרכז להשכלה גבוהה. תכנון המתחם משלב פארק ציבורי, חנויות, בתי קפה מסעדות ומעונות סטודנטים. הוא אמור להוות מוקד תעסוקה ואזור מגורים מתחדש כהיצע מגורים לאוכלוסייה החדשה הצפויה להגיע אליו.
- מתחם מכללות יד אליהו – קיימת תוכנית מאושרת למכללות בסמוך למתחם בית הספר "אורט סינגלובסקי" (הכולל גם מכללה). יחד הם יהוו מוקד השכלה שיחזק משמעותית את תדמית מזרח העיר, בין היתר על ידי משיכת אוכלוסייה חדשה, ויסייע לשידרוג שכונות מזרח העיר.
- מרכז כפר שלם – השכונה עוברת זה כמה שנים תהליכי התחדשות עירונית בהיקף נרחב. מוצע לקדם במגרש הציבורי הגדול במרכז השכונה פרויקט להשכלה גבוהה, כמו שלוחה של אוניברסיטה, שישתלב עם פרויקטים ציבוריים נוספים, כמו פארק מרכזי, מרכז תרבות ומרכז מסחרי.

מרחבי שוטטות ומוקדי בילוי

רחובות עירוניים תוססים, שווקים ייחודיים ומוקדי בילוי מהווים מרחבי שוטטות המעניקים דימוי של אזור ייחודי ואטרקטיבי המושך קהל מבקרים גם מחוץ לעיר. להלן דוגמאות לאזורים ומוקדי בילוי בדרום ובמזרח העיר ובמזרח שהם בעלי פוטנציאל להוות מתחמי שוטטות:

- מארג רחובות מסחריים בשכונת פלורנטין – תוכנית-אב לשכונת פלורנטין, המעודדת שמירה וחיזוק אופייה המיוחד של השכונה, מציעה לטפח את הרחובות המסחריים הייחודיים כצירי אמנות, עיצוב, תרבות ובילוי: רח' המנורות, אזור המעצבים, הציר הקולינרי. מרחבים אלה מהווים עוגנים משמעותיים שביכולתם להקרין גם על הסביבות הסמוכות.
- מדרחוב נוה שאנן – המגוון האתני הקיים באזור מהווה פוטנציאל לפיתוח מרחב מסחר ובילוי אתני.
- שוק התקווה ורחוב אצל – אלה מהווים כבר היום את האזור המסחרי הפעיל ביותר במזרח העיר. טיפוח אזורים אלה וחיזוקם כמרחבי בילוי ייחודי יכולים לתרום רבות לשכונת התקווה ולסביבה.
- תחנה מרכזית חדשה – ריכוז שטחי מסחר ותעסוקה, נגישות מיידית לאמצעי תחבורה מגוונים, ריבוי היוממים העוברים במבנה – כל אלה מהווים פוטנציאל לפיתוח התחנה כמוקד אזורי ומטרופוליני הכולל מרכזי אמנות, חללי סטודיו, תיאטראות פרינג' או שווקים עממיים.
- פרויקט כיכר העלייה – הפרויקט משלב מגורים, מסחר, משרדים ושירותי ציבור וכן כיכר עירונית. הפרויקט יהווה עוגן משמעותי לחיזוק שכונת פלורנטין והסביבה.

6 קידום תהליכי הפיתוח הקהילתי ועידוד פעולות של עזרה הדדית, כמור כל קהילה וגיבוי קהילות.

(האמצעים ליישום נתונים בתמונת עתיד – "חיזוק הקהילתיות")

7 קידום הפעולות לשילוב חברתי, תרבותי ותעסוקתי של אוכלוסיות ייחודיות במרקם החיים בעיר: ערכים, עולמים, מהגרי עבודה.

(האמצעים ליישום נתונים בתמונת עתיד – "טיפוח הפלורליזם")

6

מרכזי ספורט מטרופוליניים

אצטדיונים גדולים מהווים בערים רבות פרויקט דגל של העיר או של האזור. לעתים הם מהווים קומפלקס ציבורי רב תכליתי, המעניק יוקרה רבה לאזור ומושך קהל מבקרים רב וכן הוא מהווה זרז להתמקמות של פונקציות בילוי נוספות בסביבה הקרובה. מוצעים לחידוש ולפיתוח שני מרכזי ספורט כלל מטרופוליניים: פיתוח אתר חדש ביפו לאצטדיון בלומפילד ושדרוג אצטדיון יד אליהו במזרח העיר.

פיתוח שטחים ציבוריים פתוחים בדרום העיר

בשכונות החסרות היום שטחים "ירוקים", כדוגמת שכונות נווה שאנן, שפירא ופלורנטין, עשוי פיתוח שטחים ציבוריים פתוחים ואיכותיים לתרום תרומה משמעותית הן להעלאת איכות החיים בהן, הן למשיכת אוכלוסייה חדשה וכך להוות מנוף לפיתוח האזור. המתחמים שמומלץ לפתח:

- מתחם בית הספר ביאליק – מתחם שישלב מוסד ציבורי ברמה האזורית או הכלל-עירונית יחד עם גינה ציבורית גדולה וייחודית, שיוכל להוות מקום מפגש אטרקטיבי לתושבי השכונות הסמוכות (פלורנטין, שפירא, נווה שאנן) ולמבקרים מחוץ לאזור.
- פארק דרום – חיבור שכונות מזרח העיר לפארק, שמיועד בעיקר להולכי רגל ולרוכבי אופניים.
- מתחם בית הספר לטבע בדרום העיר – מוצע לפתחו כפארק רובעי שיכלול מרכז מבקרים בנושא טבע ואיכות הסביבה. הפארק יקשר בין שכונות הדרום לבין מרכז העיר, יהווה מוקד משיכה לכלל תושבי העיר ולמבקרים מחוץ לעיר ויצבי את הדרום "על המפה" כאזור אטרקטיבי לבילוי.
- שלד ירוק – מתן עדיפות לפיתוח תוכנית "השלד הירוק" בדרום העיר.

7

$$f(u, v) = (\cos(u) + v \cdot \cos(u/2) \cdot \cos(u)), (\sin(u) + v \cdot \cos(u/2) \cdot \sin(u)), \\ v \cdot \sin(u/2)), 0 \leq u \leq 2 \cdot \pi, -0.3 \leq v \leq 0.3$$

מערכת חינוך הקשובה ומותאמת לצרכים של מגוון האוכלוסיות בעיר מאפשרת לכל תושב מימוש עצמי מיטבי בתחומי החינוך וההשכלה. מערכת חינוך איכותית כזו מחזקת את האטרקטיביות של העיר למשפחות צעירות ומקדמת שוויון הזדמנויות וצמצום פערים, ובכלל זה אוכלוסיות בעלות צרכים מיוחדים. אוטונומיה רחבה של העירייה בתחום החינוך, ובכלל זה לקיחת אחריות מלאה על התוצאות, יכולה לקדם את השגת היעדים הממלכתיים והעירוניים

חינוך איכותי ושיוויוני

תל-אביב-יפו תציע לתושביה מערכת חינוך איכותית, שוויונית ומגוונת, וזאת בסטנדרטים מוכילים ברמה הארצית

קווי המדיניות המוצעים

- 1 הרחבת תחומי האחריות והסמכות של מינהל החינוך העירוני גם לתחומים הנמצאים היום בלעדית בידי משרד החינוך.
- 2 העלאת שיעור הלומדים במערכת החינוך בעיר ושיפור הישגיהם כבסיס להשתלכותם המוצלחת במסגרות ההשכלה הגבוהה ובשוק העבודה.
- 3 קידום שוויון הזדמנויות וצמצום פערים במערכת החינוך בעיר עם דגש על תלמידים מרקע סוציו-אקונומי חלש ותלמידי החינוך המיוחד.
- 4 העמקת תוכניות הלימודים במיומנויות היסוד (שפת אם; עברית/ערבית, אנגלית ומתמטיקה) ובמדעים, תוך שמירה על רצף גילאי.
- 5 הובלת ניסויים רדיקליים בתחום החינוך במגמה לממש את הפוטנציאל של הפרט, תוך דגש על הכשרתו לצרכים הכלכליים והחברתיים העתידיים.
- 6 תכנון פיזי-מרחבי של מוסדות החינוך בעיר, התואם את מדיניות מינהל החינוך והתורם ליישומה.

$$f(u, v) = (\cos(u) + v * \cos(u/2)) * \cos(u)$$

הרחבת תחומי האחריות והסמכות של מינהל החינוך העירוני גם לתחומים הנמצאים היום כלעדית כידי משרד החינוך

1

1.1 אמצעי מימוש: ניצול מושכל של מדיניות משרד החינוך לביזור סמכויות לרשויות המקומיות, במגמה ליישם באופן אמיתי את חוק החינוך האומר "ינהלו החינוך במשותף" – רשות ומדינה.

1.2 הגדרה מחדש של התפקידים והסמכויות של העיר תל-אביב-יפו בתחומי החינוך במגמה למצב אותה כעיר עצמאית שבראשה עומד מינהל חינוך מקומי:

מינהל החינוך המקומי יהיה אחראי בפני המדינה לניהול מערכת החינוך העירונית ולקידום הישגיה על פי סטנדרטים ממלכתיים, תוך קיום מערכת של הערכה ושל בקרה, ולקיחת אחריות מלאה על התפוקות המושגות.

1.3 העמקת העצמאות של בתי הספר בהיבטים פדגוגיים וארגוניים (כמפורט בהמשך).

2

העלאת שיעור הלומדים במערכת החינוך בעיר ושיפור הישגיהם כבסיס להשתלבותם המוצלחת במסגרות ההשכלה הגבוהה וכשוק העבודה.

2.5 חיזוק מדיניות ההתמדה והמבנה השש-שנתי בחינוך העל-יסודי.

- חיזוק המבנה הארגוני השש-שנתי בחינוך העל-יסודי, מכיתה ז ועד כיתה י"ב.
- בהתאמה, תחזוק מדיניות ההתמדה, הרוואה בבית הספר העל-יסודי אחראי על החזקת התלמיד שבחר בו עד לסיום לימודיו.
- כדי לעודד את מדיניות ההתמדה תימשך תוכנית "הבחירה המבוקרת", המאפשרת לכל תלמיד העומד לסיים כיתה ו לבחור את בית הספר העל-יסודי מתוך אשכול של בתי ספר, שחלקם באזור מגוריו וחלקם באזורים אחרים בעיר.
- ימשך המעקב השיטתי אחר התמדת התלמידים בבתי הספר העל-יסודיים בעיר, ונתוני ההתמדה יתפרסמו באמצעות האינטרנט, כביטוי לשקיפות ציבורית, לצד נתונים נוספים המלמדים על איכות בתי הספר (ההישגים בתחום הלימודי ובתחום החברתי, התפתחות הבוגרים ועוד).
- ימשך המאבק לביטול סופי של חוזר מנכ"ל, המחייב רישום במעבר מחטיבת הביניים (סוף כיתה ט) לחטיבה העליונה.
- ייעשה ניסיון לבטל את ההפרדה בין מורי חטיבת הביניים לבין מורי החטיבה העליונה ובין רכזי המקצוע בשתי חטיבות הגיל. זאת, כדי ליצור בבית הספר מאגר אחד של מורים שכולם יוכשרו ללמד בכל שש שכבות הגיל. ייעשה מאמץ לקיים דיאלוג מתמיד ביניהם. כמו כן ייעשה מאמץ שתכנון הלימודים יתבצע בראיית אורך שש-שנתית על ידי רכזי המקצוע.

2.1 אמצעי מימוש: מתן מענה לצרכים החינוכיים של כל תלמידי העיר – בכל שכבות הגיל, בכל האזורים, בכל המגזרים ובכל סוגי החינוך (רגיל ומיוחד).

2.2 הפעלת תוכניות לימודים לטיפול מצוינות בכל שכבות הגיל.

2.3 הפעלת תוכנית העבודה של מינהל החינוך גם על בסיס הישגי התלמידים במבדקים הארציים. (מינהל החינוך ימשיך לנהל מאבק משפטי מול משרד החינוך לקבלת נתונים על ההישגים במבדקים אלה).

2.4 חיזוק יישום "עיקרון הרצף" בין החינוך הקדם-יסודי לחינוך היסודי:

- תועמק "תוכנית הרצף" המכינה את הילדים למעבר מן הגן לבית הספר היסודי.
- תינתן עדיפות להקמת חטיבות צעירות נוספות, בכפוף לאפשרויות הפיזיות והתקציביות. כל התלמידים הלומדים בחטיבה הצעירה ימשיכו את לימודיהם בבית הספר היסודי.
- לכל בית ספר יסודי יתוכנן מקבץ גני ילדים שיזין אותו.

2.6 הרחבת העצמאות של בתי הספר בהיבטים שונים.

- למנהלים תינתן עצמאות מלאה לגבי ניהול בית הספר בהיבטים פדגוגיים, כמו תכנון הלימודים (הגמשת שבוע הלימודים ושעות הלימוד) בחירת מורים מתוך מאגר קיים, תגמול מורים ראויים ופיטורים של מורים שאינם עונים על הדרישות, ובהיבטים אדמיניסטרטיביים של ניהול כוח אדם וניהול המשאבים.
- מחויבותם של בתי הספר תהיה בראש ובראשונה לסטנדרטים שמשרד החינוך שוקד על גיבושם בתחומי הלימוד השונים (במיוחד בחינוך היסודי, שבו עד היום אין תוכנית ליבה וסטנדרטים ברורים).
- בתי הספר ייבחנו אחת לתקופה באמצעות מבדקים ארציים (מיצ"ב – מדדי יעילות וצמיחה בית ספריים), יקבלו תמונת מצב לגבי הישגיהם בהשוואה להישגיהם של בתי ספר בעלי מאפיינים דומים לשלהם ויידרשו להציג תוכנית עבודה הנשענת על ממצאי הבדיקה.
- צוות בית ספר, שיראה שיפור בשיעור הזכאים לתעודת בגרות איכותית (חמש יחידות לימוד באנגלית, במתמטיקה ובמקצועות המדעיים) – יתוגמל בהתאם. כמו כן, תיבדק האפשרות לתגמל באופן דיפרנציאלי מורים כפרטים, על פי תפוקות.

2.7 גיוון תהליכי ההוראה והלמידה.

- יתאפשר משך שהייה דיפרנציאלי בבתי הספר בעיר על ידי קיום תהליכי הוראה ולמידה מחוץ לגבולות בית הספר (במרכזי למידה חוץ בית ספריים, בבית וכו').
- יוקמו מרכזי למידה חוץ בית ספריים (דוגמת המרכז לחינוך מדעי חמד"ע) שיקלטו תלמידים מצטיינים בחינוך העל-יסודי מכל העיר (ואולי אף מחוץ לעיר). מרכזים אלה יצוידו בסטנדרט גבוה, ויועסקו בהם מומחים מן השורה הראשונה. באמצעות המרכזים האלה, ניתן יהיה לתת מענה מגוון גם לצרכים הלימודיים של תלמידים מבתי הספר הקטנים (המתקשים לעשות זאת בכוחות עצמם).
- המורים יוכשרו להוראה בכיתה הטרוגנית כדי לספק מענה לצרכים הייחודיים של כל תלמיד בגן ובבית הספר ולאפשר לו מימוש עצמי מיטבי.

3

קידום שוויון הזדמנויות וצמצום פערים במערכת החינוך בעיר עם דגש על תלמידים מרקע סוציו-אקונומי חלש ועל תלמידי החינוך המיוחד

אמצעי מימוש: 3.1

הגדרת ייחודיות לכל אחד מבתי הספר העל-יסודיים.

כדי ליצור זרימה דו-כיוונית של תלמידים בחינוך העל-יסודי, ממרכז ומצפון העיר לדרומה ולהפך, תוגדר לכל אחד מבתי הספר בעיר ייחודיות בית ספרית, כמו למשל מגמות חדשניות או תוכניות לימודים ייחודיות. כך ייבחרו בתי הספר על ידי התלמידים והוריהם, לא על פי יוקרת מיקומו של בית הספר אלא על פי התכנים המיוחדים שהוא מציע.

3.2

הגדלת סל המשאבים העירוני לתלמידים מרקע חברתי-כלכלי חלש.

ככל שהאינטגרציה בבית ספר על-יסודי הממוקם במרכז או בצפון העיר תהיה גדולה יותר, יגדל מספר שעות התקן שיביאו עימם תלמידים המגיעים מרקע סוציו-אקונומי נמוך. כך ניתן יהיה להקטין את גודל הכיתות וההשקעה בתלמידים אלה תהיה גדולה יותר באופן משמעותי מן ההשקעה בתלמידים המגיעים מרקע סוציו-אקונומי גבוה. ככל שהפער בהשקעות בין שתי קבוצות אוכלוסייה אלה יהיה גדול יותר, כך תגדל ההסתברות למימוש המטרה של צמצום פערים והפחתת הנשירה.

3.3

מאמץ להקטין את גודל בתי הספר העל-יסודיים.

הקטנת גודל בית הספר תגרום לכך שתשומת הלב לכל תלמיד תגדל משמעותית. בתי ספר שלא ניתן יהיה להקטיןם יפעלו במתכונת של "בתים", כשכל "בית" פועל כישות עצמאית בהקשרים מסוימים וכחלק מן המבנה השש-שנתי השלם בהקשרים אחרים.

3.4 יישום דרך הערכה חדשה להישגי התלמידים

מרקע חברתי-כלכלי נמוך.

בתי הספר יציבו מטרות קצרות טווח בפני תלמידים המגיעים מרקע סוציו-אקונומי נמוך. אלה אמורות להיות בנות השגה והערכת ההישגים צריכה להיות יחסית לתלמיד ולא בהשוואה לאחרים. זאת, מבלי לוותר על הצבת מטרות ארוכות טווח, כמו הזכאות לתעודת בגרות. סגל שיפעל על פי עקרונות אלה ויביא את התלמידים המוזכרים לרמת ההישגים המבוקשת, יתוגמל בהתאם.

3.5 פיתוח מסגרות הנותנות מענה שלם לתלמידים

בעלי צרכים מיוחדים, עם דגש על תלמידי החינוך המיוחד.

העמקת תוכניות הלימודים במיומנויות היסוד (עברית/ערבית, אנגלית ומתמטיקה) ובמדעים, תור שמירה על רצף גילאי

4

4.1 אמצעי מימוש: פיתוח תוכניות לימודים וכלים לפיתוח חשיבה מתמטית ומדעית.

- בניית תוכניות לימודים עירוניות בתחום השפה המדוברת והכתובה בראיית רצף – מגיל הגן ועד סוף בית הספר העל-יסודי. מיומנויות של קריאה משמעותית, ניתוח טקסטים והמשגה ישולבו בכל המקצועות ולא רק בשיעורי שפה.
- פיתוח כלים לחשיבה מתמטית של תלמידים בכל שכבות הגיל. יושם דגש על טיפוח מורים בתחום זה.
- פיתוח כלים לחשיבה מדעית של תלמידים בכל שכבות הגיל, עם דגש על תלמידי בית הספר העל-יסודי.

4.2 פיתוח מרכזי למידה מתמחים ומרכזים לפיתוח מורים.

- פעילותו של מרכז חמד"ע, הקולט תלמידים מכל העיר, תורחב ותאפשר ליותר תלמידים ללמוד את מקצועות הפיזיקה והכימיה בשיטות הוראה מגוונות ומעודכנות ולגשת לבחינות הבגרות ברמה של חמש יחידות לימוד. כמו כן, יושקע מאמץ בטיפוח מורי המדעים על ידי פיתוח מרכז עירוני בחמד"ע למורי המדעים.

- מרכזים עירוניים נוספים לפיתוח מורים בכל תחומי הדעת יוקמו ויהוו מקור ידע תוכני ופדגוגי למורי העיר. המרכזים יהיו מאוישים על ידי מורים מומחים מן האקדמיה ויציעו מנגנונים מובנים להתעדכנות והתחדשות מתמדת של מורי בתי הספר לאורך חייהם המקצועיים, כך שיוכלו לממשם בעבודת ההוראה.

4.3 הידוק המעקב אחר הישגיהם של בתי הספר (בתחומים שייקבעו). הממצאים יהוו בסיס לתכנון מחדש ולהקצאת משאבים, בהתאם, מדי שנה.

הובלת ניסויים רדיקליים בתחום החינוך כדי לממש את הפוטנציאל של הפרט, תוך דגש על הכשרתו לצרכים הכלכליים והחברתיים העתידיים

5.1 אמצעי מימושו

הובלת ניסויים חדשניים בשיתוף פעולה עם גורמים כלכליים ומדעיים.

- הניסויים יקודמו יחד עם גורמים כלכליים ומדעיים, שאינם שותפים היום לעשייה החינוכית, תוך שימוש במערכת ההמשגה שהם מביאים.
- העמקת הקשר עם האקדמיה, כדי ליישם במוסדות החינוך בעיר ניסויים חדשניים הנמצאים בחזית המחקר החינוכי.
- שיתוף פעולה עם גורמים עסקיים (בתחומי התוכנה, התקשורת, הרפואה וכד') בפיתוח מגמות לימוד על-אזוריות שישרתו כמה בתי ספר. בתי הספר יוצמדו למפעלים של תעשייה ושל טכנולוגיה מתקדמת, שיקלטו תלמידים מצטיינים שבעתיד אף ישתלבו בהם כעובדים.

5.2 הגדלת מספר ומגוון מקצועות ההוראה, כדי להרחיב את חופש הבחירה של התלמיד.

5.3 הקמת מרכזי למידה חוץ-בית ספריים (כמפורט לעיל).

5.4 שילוב מורים שלא הוכשרו להוראה במתכונת השגרתית המקובלת היום (מכללות).

כדי לשפר את מערך כוח ההוראה, ישולבו בו בעלי מקצוע מומחים בתחומי דעת שונים שיחשפו את התלמידים לכל תחום, לדרכי העיסוק בו, לדילמות המופיעות בו ולפתרון.

5.5 העמקת תהליך הפיכתה של תל-אביב-יפו לעיר מתוקשבת.

- יורחב מאגר המידע בנושאי חינוך הנמסר לציבור באמצעות האינטרנט. זאת, כדי לסייע לו בקבלת החלטות הקשורות לבחירת המוסד החינוכי (גן ובית ספר) הרצוי ולהגביר את מעורבותו בקביעת תוכנית העבודה המוסדית.
- יורחב מגוון השירותים המקוונים הניתנים לתושבים (כמו רישום לגני הילדים ולבתי הספר באמצעות האינטרנט, תשלומי הורים באמצעות האינטרנט, למידה מרחוק כהשלמה לשיעורים המועברים בבתי הספר, משובים on line).
- ייבנו קהילות ידע, המאפשרות לבעלי תפקידים במטה העירוני ובבתי הספר לשתף באופן שיטתי ומובנה את עמיתיהם בידע המצטבר בתחומי תוכן שונים.
- ימשך תהליך הצטיידות בתי הספר בתשתיות תקשוב מתקדמות.

5.6 הגברת מעורבות הורים בפעילות מערכת החינוך.

יחוזקו הצעדים שמינהל החינוך מפעיל להגברת מעורבותם של ההורים, כמו למשל באמצעות קורסים לימודיים לטיפוח מנהיגות הורים. יש לחשוב על הרחבת מעורבות ההורים גם במעגלים נוספים.

6 תכנון פיזי-מרחבי של מוסדות החינוך בעיר, התואם את מדיניות מינהל החינוך ותורם ליישומה

6

אמצעי מימוש 6.1

תכנון מושכל, מבוסס על מדיניות חינוכית-ארגונית, של פריסת מוסדות החינוך בעיר.

- עריכת תחזיות תלמידים תקופתיות, שישקפו את השינויים הדמוגרפיים החלים באזורים שונים בעיר.
- תכנון פריסת גני הילדים ובתי הספר היסודיים בעיר יערך בהתאם לפריסת אוכלוסיית היעד, תוך מתן מענה ברמת השכונה או האזור (הכולל כמה שכונות סמוכות).
- תכנון פריסת בתי הספר העל-יסודיים יתבצע בעבור העיר כולה, כמרחב תכנוני אחד, תוך שאיפה לספק מענה לאזורים מתפתחים בעיר.

6.2 תכנון סביבת למידה איכותית.

- תכנון בית ספר במבנה של "בתים" – יאפשר פיזור מרבי של התלמידים במבנים ובחצרות ויבטיח יצירת אווירה רגועה, פיתוח תחושה של שייכות חברתית אצל התלמידים בשכבות הגיל הקרובות ופיתוח מחויבות לסביבה הלימודית אצל המורים. ה"בית" יאפשר גם סיכוי טוב יותר ליצירת קשר הדוק בין תלמיד-מורה ומורה-מורה.
- יתוכנן מרחב משותף רב-תכליתי לכמה כיתות אם חד-גיליות או רב-גיליות.
- הספרייה תתוכנן כמקום דינמי, לבו של בית הספר, שבה הילדים דנים, עובדים ומכינים עבודות אישיות, תוך שהם נעזרים בעזרים מגוונים.
- החצר תעוצב כחלק אינטגרלי מן המרחב הלימודי של בית הספר.
- תכנון בית הספר ייעשה בראייה של תקשוב – מחשבים זמינים לכל התלמידים, מפוזרים במרחבים המשותפים ומהווים חלק אינטגרלי מתהליך הלמידה בכל התחומים.

6.3 פיתוח, עידכון ושימוש שוטף בתשתיות התומכות בתהליכי התכנון.

- פעולות התכנון והמיפוי של מוסדות החינוך ייעשו באמצעות כלי תכנון גיאוגרפיים דוגמת ה-G.I.S ובכלל זה כלים שפותחו ויפותחו במיוחד למען מערכת החינוך העירונית.
- בניית מאגר מידע בנושאים פיזיים, שיתעדכן באופן שוטף וישמש בסיס לקבלת החלטות בנושאי בנייה, פיתוח פיזי ועיצוב הסביבה הלימודית.
- גיבוש סטנדרטים של תשתיות ומערך בטיחות, שיהוו בסיס לקבלת החלטות בנושא שיפוע, תיקון ליקויי בטיחות ושיפור חזות הפנים והחוץ של מוסדות החינוך בעיר.

6.4 הבטחת קבלת המשאבים הנדרשים לפיתוח הפיזי של מוסדות החינוך בעיר ממשד החינוך וניצולם המיטבי.

- מינהל החינוך יפעל לקבל ממשד החינוך את האישורים והתקציבים הנדרשים להקמה/הרחבה/ שיפוע מוסדות החינוך במועד (כך שניתן יהיה להעמיד לרשות אוכלוסיית העיר את התשתית הפיזית המתאימה במועד שבו היא נדרשת).
- מינהל החינוך יפעל לקבלת מלוא המשאבים המגיעים לעיר ממשד החינוך בהתאם לצרכי האוכלוסייה.

חיי הקהילה יעניקו לפרט תחושות השתייכות, הזדהות וביטחון, ויצמצמו תחושות של אנונימיות, של ניכור ושל בדידות האופייניות לעיר מרכזית גדולה. הם יספקו לכל תושב המעוניין בכך ערוץ חשוב למעורבות אזרחית ולאפשרות השפעה על תהליכי קבלת ההחלטות, הנוגעים לאיכות חייו בסביבתו הקרובה ובעיר כולה - מעורבות והשפעה הנמנעים בדרך כלל מן התושב הבודד בעיר הגדולה.

הלכידות הקהילתית תחזק את כוח התושבים בקשריהם עם הממסד ותסייע להם בהשגת מטרותיהם. היא תחזק את כושר עמידתם ואת יכולת ההתמודדות שלהם בשעת משבר אישי, קהילתי או לאומי. בכך, הלכידות הקהילתית תהווה משאב חשוב בידי תושבי אזורים "חלשים" או בידי קבוצות מיעוט חברתיות, ותתרום לשוויון הזדמנויות ולצמצום פערים

חזוקה הקהילתית

תל אביב-יפו תציע לתושביה אפשרויות מגוונות לקחת חלק פעיל בחיים קהילתיים עשירים, תוססים ומלכדים. לשם כך העיר תעודד ותתמוך בפעילותן של הקהילות השונות בעיר, אלה הפועלות על בסיס אזורי ואלה הפועלות על בסיס עניין משותף.

קווי המדיניות המוצעים

1 עידוד תהליכי פיתוח קהילתי באמצעות המסגרות הקהילתיות הפועלות בעיר, תוך תמיכה מקצועית מתאימה ופיתוח תשתיות מגוונות.

2 קידום תכנון סביבות עירוניות המעודדות חיי קהילה.

1 עידוד תהליכי פיתוח קהילתי באמצעות המסגרות הקהילתיות הפועלות כעיר, תור תמיכה מקצועית מתאימה ופיתוח תשתיות מגוונות

- בניית מאגר מידע על כישורים וצרכים של חברים בקהילה ופיתוח רשת של "קהילה תומכת" שביכולתה לקשר בין כישורים לצרכים.
- הפעלת תוכניות לפתרון קונפליקטים בתוך הקהילה בכוחות פנימיים.
- פעילויות לחיזוק זהות הקהילה ותחושת ההשתייכות אליה ("סיפורי שכונה" של הוותיקים, עיצוב סמל/דגל לקהילה וכד').

חלוקת העיר ל"קהילות גיאוגרפיות".
חלוקת העיר לאזורים שגודלם ומאפייניהם מאפשרים לקיים חיי קהילה תוססים, לנהל תהליכי פיתוח קהילתי אפקטיביים ולהבטיח ייצוג הולם של התושבים על ידי נציגות נבחרת.
(ראו רשימת הקריטריונים לחלוקה בפרק "שיתוף והשתתפות הציבור").

1.2 הפקדת הייזום, התכנון והביצוע של הפעילויות המכוונות לקידום הלכידות הקהילתית ולפיתוח "חברה אזרחית" בידי המסגרות הקהילתיות הפועלות בעיר.

- פעילויות המכוונות לחיזוק המודעות של התושבים ליכולת ההשפעה שלהם על איכות חייהם בסביבתם הקרובה וגיוסם לקחת חלק בחיי הקהילה (דוכני הסברה באירועים המוניים, עיתון שכונתי, אתרי אינטרנט, הרצאות, כנסים קהילתיים וכד').
- פעילויות המפגישות בין חברי קבוצות שונות בתוך הקהילה.
- פיתוח וביצוע פרויקטים קהילתיים, שהדגש בהם יהיה לא רק על תפוקותיהם אלא גם על תהליכי עבודה המכוונים להשיג לכידות וחוסן קהילתיים.
- פיתוח רשתות חברתיות ומעגלי תמיכה הדדית (קשישים המלמדים ילדים, חברי תנועות נוער למען קשישים או אנשים עם מוגבלות).

1.5 תיאום תהליכי הפיתוח הקהילתי של הגורמים השונים הפועלים באזור אחד באמצעות פורום משותף.

- מוצע לקדם את הפעלתם של פורומים אזוריים, שייעודם המרכזי יהיה להגדיל את היעילות והאפקטיביות של תהליכי הפיתוח הקהילתי באזור, בעיקר על ידי איגום משאבים לפרויקטים משותפים, תוך ניצול התמחותו ומשאביו המקצועיים הייחודיים של כל מוסד קהילתי.
- פורום התיאום יכול להיות פרי יוזמה מקומית, מעין "שולחן משותף", קבוע או מוקם אד-הוק לטובת פעילות מסוימת, כשההצטרפות אליו תהיה על בסיס וולונטרי. העירייה תעודד ותסייע להקמתו ולהפעלתו בכל אזור שבו תתפתח יוזמה כזו. לעומת זאת, המנגנון יכול להיות פרי החלטה עירונית המחייבת הקמתו של "פורום לתיאום ולשיתוף פעולה" והמעוגנת בנוהל עירוני שיסדיר את תפקידו, סמכויותיו, מתכונת עבודתו והרכבו.
- הפורום יכול לפעול ללא גורם מוביל, כשכל המוסדות הקהילתיים הם שותפים בעלי מעמד זהה בו. אפשרות נוספת היא שבראש הפורום יעמוד גורם קהילתי מוביל – המרכז הקהילתי או ועד השכונה/הקהילה, שהשפעתו על סדר היום של הפורום ועל קבלת ההחלטות בו תהיה גדולה מזו של השותפים האחרים.
- בכל מקרה, הפורום לא יפגע בסמכויות ובאחריות של כל אחד מן המוסדות החברים בו. הגורם המוביל יהיה חייב לעבור הכשרה מתאימה, כדי למלא את תפקידו זה.

1.3 מתן תמיכה מקצועית למסגרות הקהילתיות על ידי כוח אדם מיומן בתחום העבודה הקהילתית.

- תכנון מערך פעולות המכוון לחיזוק המודעות הקהילתית של התושבים וגיוסם לפעילות.
- סיוע בפיתוח רשתות חברתיות קהילתיות – תמיכה מקצועית מתאימה, סיוע ביצירת הקשר עם אוכלוסיית היעד של הרשת, סיוע בקשר עם גורמי הממסד, הספקת מידע (למשל, רשימת פעילים שכונתיים).
- גיוס, הכשרה והעצמה של המנהיגות הקהילתית ושל הפעילים הקהילתיים – בין היתר, על ידי סדנאות, העברת ידע ומידע, תמיכה מקצועית במשך כל הפעילות וחיזוק התמיכה המשפחתית בפעילות.
- פיתוח גישה קהילתית של המוסדות המקומיים – באמצעות עבודה עם מנהלים ועובדים של המוסדות האלה ועם האחראים עליהם ברמת המטה.
- סיוע למנהיגות הקהילתית, לפעילים ולמוסדות הקהילתיים בפיתוח משותף של פרויקטים קהילתיים ובהוצאתם אל הפועל.

1.4 יצירת שותפויות עם גורמים ציבוריים, התנדבותיים ופרטיים לקידום הפרויקטים הקהילתיים, בהתאם לצרכים שיזוהו על ידי הקהילות השונות.

1.6 בחינת הצורך והאפשרות בהקמת גוף עירוני שיהיה אחראי מבחינה מקצועית לנושא הפיתוח הקהילתי וסייע למסגרות הקהילתיות בתכנון וביישום הפעילויות.

תפקידיו המרכזיים:

- העלאת המודעות לנושא בקרב הציבור הרחב ויחידות העירייה.
- לשמש "נציב קבילות הציבור" בתחום הקהילתי, כולל בנושא שיתוף הציבור.
- גיבוש המדיניות וקידום התכנון ארוך הטווח לתחום.
- תיאום ברמה הכלל-עירונית בין הגורמים העוסקים בתחום.
- קידום סטנדרט עירוני של היקף כוח האדם המקצועי העוסק בתהליכי פיתוח קהילתי ושל סוג ההכשרה והמיומנות הנדרשת מן העובד בתחום.
- מתן תמיכה מקצועית והפעלת מערך הדרכה לאנשי המקצוע המפעילים תהליכי פיתוח קהילתי.

מעמדו ומיקומו במערכת העירונית:

- חלופה 1: יחידה הפועלת במסגרת אחד משלושת הגורמים העירוניים הבאים: מינהל השירותים החברתיים (הרחבת היחידה לפיתוח קהילתי הקיימת), מינהל החינוך והתרבות (במסגרת אגף קהילת נוער וספורט [קנו"ס]), אגף רובעים ושכונות.
- חלופה 2: יחידה עירונית עצמאית שאינה כפופה לאחד מן המינהלים או אגפי העירייה הקיימים.
- חלופה 3: רשות עירונית לנושא הפיתוח הקהילתי, שחברים בה נציגי יחידות העירייה הפועלות בתחום, ובראשה עומד חבר מועצה המחויב לנושא (על פי הדגם של הרשות העירונית לתחבורה או הרשות העירונית לענייני אנשים עם מוגבלות).

1.7 מתן תמיכה מקצועית של העירייה (בתחום העבודה הקהילתית) ל"קהילות עניין" הפועלות בעיר.

- היקף התמיכה ואופייה ייקבע בהמשך.
- בנוסף, העירייה תאפשר לקהילות האלה לקיים את פעילותן (לפחות בחלקה) במתקנים הקהילתיים.

1.8 המסגרות הפועלות בקהילה יציעו פעולות העשרה, כל אחת בתחום עיסוקה, לכלל חברי הקהילה.

המסגרות השונות (בית ספר, תחנה לבריאות המשפחה, בית כנסת וכד') ירחיבו את מגוון פעילויותיהם ומגוון קהלי היעד שלהם, ויציעו פעילויות העשרה לכלל חברי הקהילה (קורסים, סדנאות, מפגשי הסברה, פעילויות לילדים וכד') תוך שיתוף פעולה עם המרכז הקהילתי.

קידום תכנון סביבות עירוניות המעודדות חיי קהילה

2.1 אמצעי מימוש

הבטחת שילוב שיקולים חברתיים-קהילתיים והיבטים של יחסי אדם-סביבה בכל תהליכי התכנון הפיזי בעיר.

- הערכת שכונות/אזורי העיר על פי קריטריונים של יחסי אדם-סביבה. ההערכה צריכה להתבצע קודם כל באזורי מגורים ותיקים העוברים תהליכי שינוי ובאזורים המשיקים למע"ר.
 - גיבוש עקרונות תכנון המתייחסים להיבטים של יחסי אדם-סביבה: יחס בין שטח פנוי לשטח בנוי, מקומות מפגש במרחב הציבורי (כמו: כיכרות, רחבות מסחריות, חללים ציבוריים סגורים וכד'), תאורה, מאפייני עיצוב של המרחב הציבורי או נגישות.
 - בכל תהליך תכנון, סטטוטורי או אחר, של אזור מגורים ותיק או חדש:
 - תגובש פרוגרמה חברתית-קהילתית לאזור התכנון ולסביבתו.
 - ישולב יועץ בתחום יחסי אדם-סביבה בצוות יועצי התוכנית.
 - שילוב גורמים עירוניים העוסקים בתחומים החברתיים בכל תהליך תכנון שבו תרומתם רלוונטית, ו/או שילוב מתכננים בעלי הכשרה וניסיון בתחומים החברתיים בצוותי התכנון הפיזי של אגף תכנון ובניין עיר (תב"ע).
- כל זאת, כדי לעודד מפגשים, לחדד תחושת שייכות וביטחון אישי וכן לצמצם תחושות של אנונימיות וניכור.

2.2 ביצוע פרויקטים ניסיוניים (פיילוטים) לתכנון סביבה מעודדת קהילתיות.

מוצע לבצע פרויקטים בשני אזורי תכנון, האחד בשכונה חדשה העוברת תכנון מחדש (למשל, שפירא או פלורנטין) והשני, באזור תכנון חדש (למשל, מתחם אחד בתוכנית 3700 – צפון-מערב העיר, תוכנית 1750 – מדרום לרחוב ההלכה או תוכנית מנשייה). בכל פיילוט ישולבו המנגנונים המוצעים לעיל, כולל ביצוע הערכת אזור התכנון על פי הקריטריונים של יחסי אדם-סביבה.

פּ לורליזם וסובלנות הם ערכים חשובים לחיוניות של עיר ולהבטחת איכות חייהם של תושביה. מימוש ערכים אלה דורש טיפוח אופיין הייחודי של הקהילות השונות, מתוך יחס של סובלנות וכבוד הדדי. זאת, לצד טיפוח מכנה משותף מוסכם על כל גווני הקשת החברתית וחיזוק האחריות ההדדית. כל אלה יוצרים את התנאים לגישור בין קונפליקטים חברתיים ולצמצום

טיפוח הפלורליזם ↵

תלאכיב-יפו תהיה עיר לכל תושביה, פתוחה, סובלנית ופלורליסטית, בה יחיו זו לצד זו קהילות מגוונות, בעלות צרכים, אמונות, דעות והשקפות שונות

קו המדיניות המוצע

1 חיזוק וטיפוח חברה עירונית פלורליסטית המאופיינת בסובלנות ובסולידריות. זאת על ידי מתן לגיטימציה לצרכים, לאמונות ולהשקפות של הקבוצות המרכיבות אותה, טיפוח מכנה משותף מוסכם על כל גווי הקשת החברתית וחיזוק האחריות ההדדית.

1

חיזוק וטיפוח חברה עירונית פלורליסטית המאופיינת בסובלנות ובסולידריות, זאת על ידי מתן לגיטימציה לצרכים, לאמונות ולהשקפות של הקבוצות המרכיבות אותה, טיפוח מכנה משותף מוסכם על כל גווי הקשת החברתית וחיזוק האחריות ההדדית

1.1 אמצעי מימוש:

גיבוש אמנה חברתית לעיר תל-אביב-יפו שבה יהיו שותפים תושבי העיר והעירייה.

האמנה תיצור ברית בין השותפים על ערכים מוסכמים, מטרות משותפות ועל דרכים למימושן. היא תגדיר עקרונות למדיניות מוסכמת לקידום חברה סובלנית ופלורליסטית. אישורה ייעשה בהליך של דיון ציבורי ועקרונותיה ייבחנו מחדש מעת לעת, בשיתוף כל הנוגעים בדבר.

האמנה החברתית תגובש על בסיס העקרונות הבאים:

- ייצוג לכל מגוון קבוצות האוכלוסייה בעיר, לארגונים חברתיים ולבעלי עניין נוספים וכן ליחידות העירייה השונות.
- האמנה תהיה מסמך מוסכם ומחייב החתום על ידי כל השותפים: נציגי עירייה, נציגי התושבים, ארגונים ועמותות החיים ופועלים בעיר. המסמך יגדיר את המחויבות של הממסד העירוני כלפי התושבים ואת זו של התושבים כלפי קהילתם וסביבתם הקרובה, כלפי העיר וכלפי העירייה.
- באמנה ייכללו ערכים חברתיים ועקרונות מוסכמים על כל השותפים בהכנתה. יוגדרו תחומי המעורבות, שותפות ואחריות בתהליכי קבלת ההחלטות.
- תהליך ההכנה יאופיין בשקיפות ובשיתוף כלל הציבור בעיר.
- באמנה תודגש חשיבות השמירה והחיזוק של האופי הפלורליסטי של העיר: שמירה על המגוון הדמוגרפי והחברתי של העיר וחיזוק הקהילות השונות בעיר – ולא חיזוק קהילה זו או אחרת על חשבון אחרות.

הצעדים הנדרשים לגיבוש האמנה:

- קביעת השותפים לאמנה: הגופים המייצגים את קבוצות האוכלוסייה השונות, ארגונים ועמותות בעלי עניין חברתי בעיר, הגורמים העירוניים (ראש העיר ונבחרי ציבור, פקידות בכירה ונציגי יחידות) אנשי מקצוע ומומחים.
- הגדרת הנושאים החברתיים שייכללו באמנה (על ידי כל השותפים).
- הכנת טיוטה של אמנה חברתית לדיונים ציבוריים ברמות שונות בעיר ואשרור נוסח מוסכם.

צעדים נדרשים להטמעת האמנה:

- הקמת צוות עבודה רב-תחומי (מקרב הגופים השותפים) שתפקידו לקדם פעולות מוצעות ופרויקטים חברתיים ופיזיים ברוח האמנה החברתית: הגדרת פרויקטים וסדר עדיפות.
- לימוד ומיפוי המשאבים הקהילתיים הקיימים שיהוו תשתיות לקידום מטרות האמנה החברתית – מרכזים קהילתיים, ארגוני מתנדבים ופעילים מקומיים, פעולות חברתיות-תרבותיות המאפשרות לימוד והכרה של הקהילות השונות, היכרות בתהליך של למידה.
- טיפוח מקומות מפגש עירוניים.
- פיתוח תהליך הטמעה של האמנה החברתית בקרב אוכלוסיות העיר במסגרת פעילות בתי הספר, מרכזים קהילתיים, גופים חברתיים ועמותות חברתיות.
- מומלץ לשלב את תהליך ההטמעה של האמנה החברתית במסגרת תהליך פיתוח הקהילות.

1.3 קידום פעולות לשילוב חברתי, תרבותי ותעסוקתי של אוכלוסיות ייחודיות במרקם החיים בעיר: ערבים, עולים, מהגרי עבודה.

- קיום פעולות לחשיפת התרבות ואורח החיים של האוכלוסיות הייחודיות לכלל אוכלוסיית העיר, למניעת דעות קדומות וחששות לא מבוססים.
- פעולות גישור לפתרון קונפליקטים בתוך הקהילות הייחודיות ובינן לבין קהילת הרוב.
- מתן שירותים ייחודיים לאוכלוסיות הייחודיות. למשל: מערך מוקדי קליטה בשכונות עתירות עולים המספק סל שירותים מגוון לעולים חדשים.

1.2 קיום פעולות לחשיפת התרבות ואורח החיים של הקהילות השונות בעיר, כדי למנוע דעות קדומות וחששות לא מבוססים.

- גיוס תקציבים, קרנות ותרומות למימון פרויקטים בתחום זה (ברמה העירונית וברמת הקהילות).
- מתן אפשרויות לשימוש במבני ציבור קיימים לפעילויות של הקהילות השונות, שיהיו פתוחות לקהל הרחב.
- טיפוח מפגשים עירוניים בין מנהיגי האוכלוסיות השונות.
- סיוע בהקמת פורום מנהיגי קהילות מקומיות שיגבש פעילויות ואירועים משותפים. קיימת אפשרות לשלב את הפעילויות האלה עם הפעילויות של המחלקות העירוניות הרלוונטיות (חינוך, תרבות ושירותים חברתיים).